

**Tài liệu hướng dẫn cộng đồng
về công ty tài chính quốc tế**

IFC

International
Finance Corporation
WORLD BANK GROUP

Tài liệu hướng dẫn cộng đồng về công ty tài chính quốc tế

Tài liệu dành cho người dân bị ảnh hưởng
do các dự án có nguồn vốn của IFC

ẤN PHẨM CỦA NGƯỜI HỖ TRỢ

Xuất bản bởi Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia

Bản quyền © 2016 thuộc Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia. Tất cả các quyền được bảo hộ.

Hướng dẫn cộng đồng về Công ty Tài chính Quốc tế

Ấn phẩm của người hỗ trợ

Tác giả: Natalie Bugalski

Hiệu đính: David Pred

Chúng tôi khuyến khích mọi người sao chép, tái tạo hoặc điều chỉnh để phù hợp với nhu cầu địa phương bất kỳ phần nào hoặc toàn bộ cuốn sách này, nếu phần tái tạo ghi rõ nguồn gốc xuất bản và không vì mục đích lợi nhuận. Bất kỳ tổ chức hoặc cá nhân nào muốn sao chép, tái tạo hoặc điều chỉnh bất cứ phần nào hoặc toàn bộ cuốn sách này vì mục đích thương mại phải được phép của cơ quan xuất bản.

Trước khi dịch hoặc điều chỉnh cuốn sách này hoặc nội dung trong đó, đề nghị liên hệ với cơ quan xuất bản để đề xuất, cập nhật thông tin trong đó và tránh mất công lặp lại. Xin mời gửi bản sao chép các tài liệu có sử dụng nội dung của cuốn sách này tới nhà xuất bản.

Về cơ quan xuất bản:

Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia (IDI) là tổ chức về quyền con người hướng tới hệ thống kinh tế quốc tế công bằng và có sự tham gia rộng rãi hơn. IDI hỗ trợ và tăng cường năng lực của các tổ chức cơ sở và các cộng đồng để bảo vệ quyền về đất đai, tài nguyên thiên nhiên và quyền con người trước các tác động và thiệt hại do đầu tư, thương mại và thực tiễn phát triển. Thông qua nghiên cứu, công việc thực tiễn và vận động chính sách, IDI hành động để tăng cường các quy định về quyền con người và trách nhiệm giải trình của các tập đoàn, thể chế tài chính và các cơ quan phát triển.

Để có thêm thông tin hoặc đặt hàng bản in này, xin mời liên hệ:

Inclusive Development International

50 South French Broad Avenue

Asheville, NC 28801

USA

Email: info@inclusivedevelopment.net

Trang tin: www.inclusivedevelopment.net

Bản Hướng dẫn Cộng đồng về Công ty Tài chính Quốc tế được hỗ trợ bởi Planet Wheeler Foundation và McKnight Foundation. Các quan điểm trình bày ở đây là của Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia và không nhất thiết là đại diện cho quan điểm của các tổ chức đã hỗ trợ công việc này.

Nội dung

Giới thiệu	1
Gợi ý lịch trình hai ngày hội thảo	3
1 Công ty tài chính quốc tế	
IFC là gì?	6
IFC hỗ trợ khu vực tư nhân như thế nào?	8
IFC hỗ trợ những loại hình doanh nghiệp nào?	9
2 Các chuẩn mực vận hành IFC	
Các dự án và sứ mệnh của IFC	14
Các chuẩn mực vận hành	16
3 Tái định cư không tự nguyện: Tiêu chuẩn vận hành 5	
Các dự án của IFC và việc di dời dân	22
Chuẩn mực vận hành 5: Bảo vệ ai?	23
Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 5	25
Tránh di dời	25
Tình trạng của người dân không bị xấu đi	26
Người dân phải được tham vấn ý kiến	31
4 Người bản địa: Chuẩn mực vận hành 7	
Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 7	34
Tránh thiệt hại và phản ánh tác động	35
Đồng thuận tự do và được thông tin chủ động	35
5 Tìm cách khắc phục	
Làm gì khi chuẩn mực vận hành của IFC không được tôn trọng?	40
Thu thập chứng cứ	40
Cơ chế bồi thường của công ty	42
Liên hệ trực tiếp IFC	44
Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO)	45

Giới thiệu

Công ty Tài chính Quốc tế (IFC) là đơn vị cho vay thuộc khu vực tư nhân của Nhóm Ngân hàng Thế giới, có sứ mệnh chống đói nghèo. IFC đầu tư và cho các công ty tư nhân vay tiền nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế ở các nước đang phát triển. Tuy nhiên, nhiều cộng đồng địa phương ở các nước đó đã gánh chịu những tác động ngược lại do có các dự án mà IFC cấp vốn.

IFC có các chính sách và chuẩn mực bảo vệ con người và môi trường trước các thiệt hại. Nhưng những yêu cầu đó thường không được tuân thủ nghiêm túc. Trong một số trường hợp, người dân bị dự án di dời không được nhận đền bù hoặc hỗ trợ tương xứng từ các chương trình tốt để người dân giữ gìn và cải thiện sinh kế. Trong nhiều trường hợp người dân không được thông báo hoặc có thông tin đầy đủ về dự án, về các rủi ro của dự án, về các quyền và lựa chọn của người dân. Có trường hợp các quyền tự do quyết định hoặc từ chối của người bản địa với thông tin đầy đủ không được tôn trọng, và đất đai, tài nguyên thiên nhiên của họ bị thu hồi hoặc huỷ hoại để tạo cơ hội cho tư nhân đầu tư trong khi người dân không đồng ý.

Bản hướng dẫn này dành cho các cộng đồng chịu ảnh hưởng tiêu cực từ các dự án có vay vốn từ IFC. Trong đây có giải thích rõ IFC là gì và cách thức cấp vốn và các hỗ trợ khác tới doanh nghiệp, trong đó có cả khâu trung gian gồm các ngân hàng và các quỹ. Bản hướng dẫn giải thích rõ các Chuẩn mực Vận hành về Xã hội và Môi trường của IFC và những người chịu trách nhiệm thực hiện và bảo đảm các chuẩn mực được tôn trọng trên thực tế. Hai Chuẩn mực vận hành, gồm Tải Định cư không tự nguyện và Người bản địa được mô tả chi tiết hơn, với các mục tiêu, việc bảo vệ và các quyền lợi dành cho cộng đồng bị ảnh hưởng. Cuối cùng, bản hướng dẫn giải thích rõ cộng đồng bị ảnh hưởng có thể làm gì nếu một dự án có vốn từ IFC không tuân thủ các Chuẩn mực Vận hành và gây thiệt hại. Có phần nói về cơ chế khiếu kiện, phản ánh vấn đề trực tiếp đến IFC, và sử dụng cơ chế khiếu kiện độc lập của IFC, đó là Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO).

Ấn phẩm của người hỗ trợ gồm có các hoạt động và thảo luận trong mỗi chủ đề, giúp cộng đồng sử dụng thông tin học hỏi và phát triển chiến lược vận động để bảo vệ các quyền của mình.

Gợi ý lịch trình hai ngày hội thảo

Ngày 1

Nội dung	Thời gian	Thời lượng
Chào mừng và giới thiệu	8:30	30 phút
Phần 1. Công ty Tài chính Quốc tế	9:00	1 giờ 45 phút
NGHỈ GIỮA GIỜ BUỔI SÁNG	10:45	
Phần 2. Các chuẩn mực vận hành IFC	11:00	Khoảng 1 giờ 25 phút
ĂN TRƯA	12:30	
Phần 3. Tái định cư không tự nguyện: Chuẩn mực vận hành 5 (phần 1)	2:00	Khoảng 1 giờ
NGHỈ GIỮA GIỜ BUỔI CHIỀU VÀO GIỮA PHẦN 3	3:00	
Phần 3. Tái định cư không tự nguyện: Chuẩn mực vận hành 5 (phần 2)	3:15	Khoảng 1 giờ
Tóm lược ngày thứ nhất và kế hoạch cho ngày thứ 2	4:30	

Ngày 2

Nội dung	Thời gian	Thời lượng
Tóm tắt ngày thứ nhất	8:30	30 phút
Phần 4. Người bản địa: chuẩn mực vận hành 7	9:00	Khoảng 1 giờ 45 phút
NGHỈ GIỮA GIỜ BUỔI SÁNG	10:45	
Phần 5. Tìm cách bồi thường (phần 1)	11:00	1 giờ 15 phút
ĂN TRƯA	12:15	
Phần 5. Tìm cách bồi thường (phần 2)	2:00	1 giờ
NGHỈ GIỮA GIỜ BUỔI CHIỀU	3:00	
Nội dung Chiến lược	3:15	2-3 giờ

1 Công ty tài chính quốc tế

Kết Quả

Sau khi kết thúc chủ đề này, người tham gia sẽ biết:

1. Công ty tài chính quốc tế (viết tắt là IFC) là gì và sứ mệnh của nó.
2. IFC cung cấp tài chính cho doanh nghiệp như thế nào và các loại hình kinh doanh được hỗ trợ.

Trang, Thiết Bị

Bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy khổ lớn, bút viết bảng, tiền giả bằng giấy màu (từ 100 đô-la hoặc tiền địa phương)

Phương Pháp

Động não, phát biểu, thảo luận chung

Tiến trình	Khung thời gian (phút)
1. Giới thiệu thông tin Phần 1: IFC là gì?	15
2. Hoạt động: Động não về sứ mệnh của IFC	15
3. Giới thiệu thông tin Phần 2: IFC hỗ trợ tư nhân như thế nào?	15
4. Hoạt động: Biểu hiện cổ phần và vốn vay	15
5. Giới thiệu thông tin Phần 3	15
6. Thảo luận: giải thích mối liên hệ giữa IFC và cộng đồng bị dự án ảnh hưởng	20
7. Bài tập: Phản hồi về sứ mệnh của IFC	10
Tổng thời gian:	105

1 IFC là gì?

Công ty Tài chính Quốc tế (IFC) là một ngân hàng phát triển quốc tế được thành lập vào năm 1956. IFC là một bộ phận của Nhóm Ngân hàng Thế giới, có nhiệm vụ chống nghèo đói. Trong khi các bộ phận khác của Ngân hàng Thế giới cung cấp vốn cho các chính phủ (lĩnh vực công), vai trò đặc biệt của IFC là cung cấp tài chính và các hỗ

trợ khác cho các công ty (lĩnh vực tư nhân) ở các nước đang phát triển.

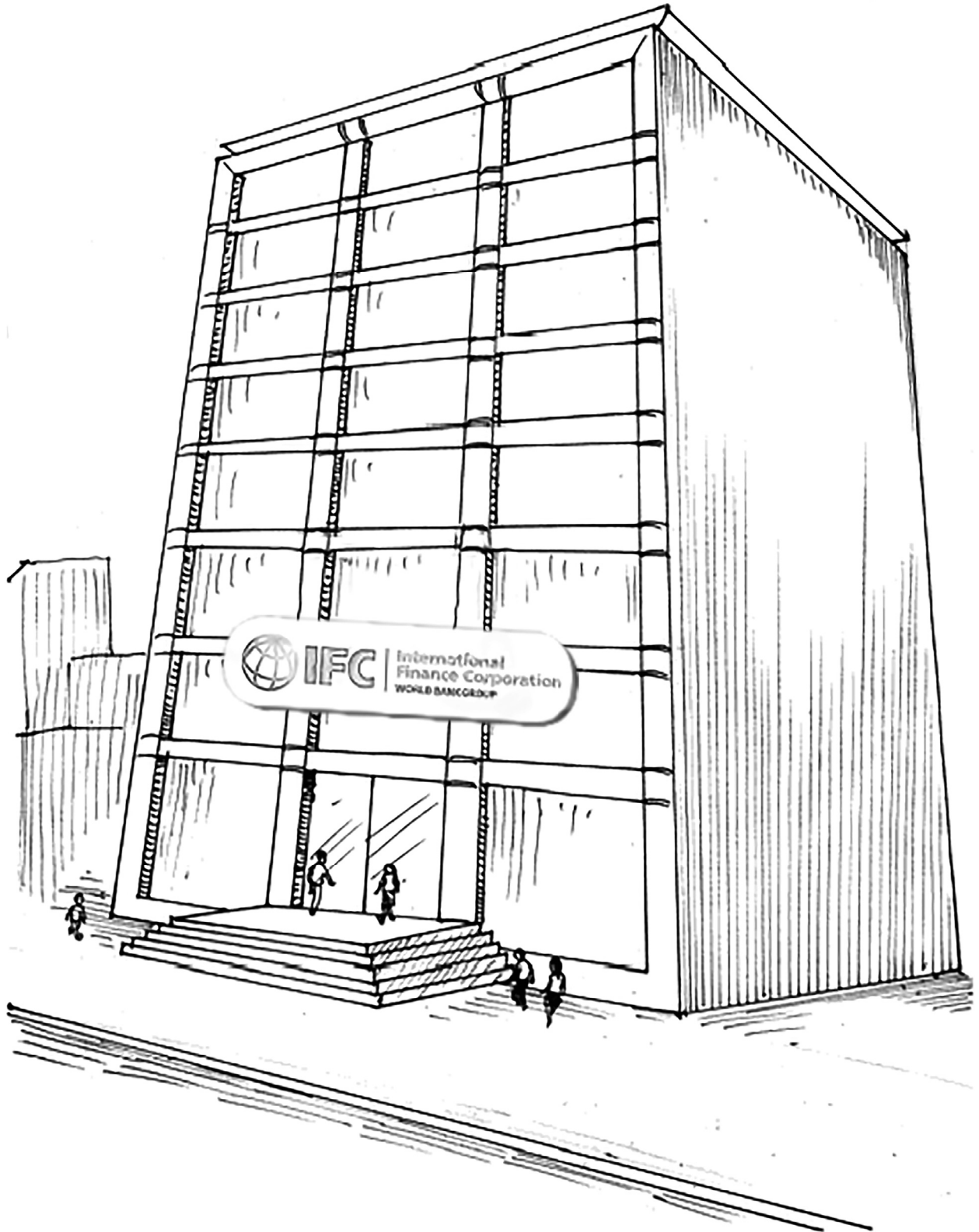
Có hơn 180 nước thành viên là chủ sở hữu của IFC, cùng nhau quyết định các chính sách của IFC và hướng dẫn các chương trình và hoạt động của IFC. IFC có trụ sở chính ở Washington, DC, Hoa Kỳ, và nó cũng có văn phòng ở các nước có hoạt động.

Hoạt động: Động não về sứ mệnh của IFC

- Viết các sứ mệnh “chống nghèo đói” của IFC lên bảng.
- Đề nghị người tham gia thảo luận nhóm nhỏ hoặc hai người với nhau trong 10 phút với các câu hỏi sau:
 - ▷ Theo bạn những dự án nào giúp IFC hoàn thành sứ mệnh của mình? Các dự án đó có thể có ích cho cộng đồng hoặc đất nước bạn.
 - ▷ Các dự án đó cần mang lại lợi ích cho ai?

Sau khi thảo luận nhóm nhỏ, hỏi một số người trình bày ý kiến của mình trước cả lớp. Viết một số ý kiến của họ lên bảng.

2 IFC hỗ trợ khu vực tư nhân như thế nào?

IFC cung cấp tiền cho các công ty ở các nước đang phát triển thông qua **các khoản cho vay** và bằng cách mua **cổ phiếu**.

- Khi IFC cho vay tiền, thì công ty phải trả lại tiền với một lượng tăng thêm, gọi là lãi suất, trong một thời hạn theo thoả thuận. Việc cho vay này cũng được gọi là tài chính. IFC có thể cho vay với một hoạt động nhất định, thí dụ để mở rộng một nhà máy may mặc, hoặc có thể cho công ty vay để sử dụng theo ý muốn.

- Khi IFC mua cổ phiếu, thì nó chuyển tiền cho công ty để được sở hữu cổ phần trong công ty. Nói cách khác, IFC đầu tư vào công ty bằng cách trở thành chủ sở hữu một phần và mong đợi thu lợi nhuận từ khoản đầu tư khi công ty kinh doanh có lãi. Nó cũng thu được lợi nhuận khi bán cổ phiếu của mình trong công ty cho người khác với giá cao hơn. Hoạt động này còn được gọi là đầu tư **cổ phần**.

IFC còn các hình thức hỗ trợ tài chính khác, cũng như tư vấn kỹ thuật cho các công ty.

Theo IFC, mục đích của việc hỗ trợ tài chính và tư vấn cho khu vực tư nhân là để giúp tăng trưởng kinh doanh, tạo công ăn việc làm và cải thiện mức sống ở các nước đang phát triển.

Hoạt động: khoản nợ hoặc các biểu hiện tương tự

- Nên trình diễn để giảng giải khái niệm cho vay và đầu tư cổ phiếu. Có thể trình diễn trước hoặc sau khi giải thích.
- Nói rõ bạn có ý định khởi nghiệp. Bạn muốn phát triển trồng trọt và chế biến rồi bán sản phẩm trên thị trường khu vực (chọn loại cây phổ biến ở nước bạn). Bạn tin là đầu tư có lãi, nhưng bạn cần người khác góp tiền cho việc kinh doanh. Bạn có 5.000 đô-la, nhưng bạn cần thêm 7.500 đô-la. Hỏi xem ai đó có ý tưởng góp vốn.
- Giải thích rằng bạn muốn có một phần tiền bằng cách vay vốn và một phần bằng cách tìm kiếm đối tác đầu tư. Nếu bạn có người cùng hướng dẫn hoặc có người hỗ trợ thì đề nghị họ chuyển một số tiền giả cho một số người tham gia (bạn có thể phát 20 tờ 500 đô-la giả cho 3 đến 4 người tham gia).
- Hỏi xem có ai muốn cho bạn vay 2.500 đô-la làm vốn để khởi nghiệp. Hỏi họ đòi lãi suất bao nhiêu trong một năm (đó là lợi nhuận từ tiền cho vay của họ). Hỏi họ cho vay trong thời hạn bao lâu (sau bao nhiêu năm hay tháng bạn phải trả lại toàn bộ vốn cộng thêm khoản lãi tính hàng năm). Hỏi xem có ai cho vay với thoả thuận tốt hơn. Chọn người cho vay với thoả thuận có lợi hơn và nhận 2.500 đô-la từ người đó.

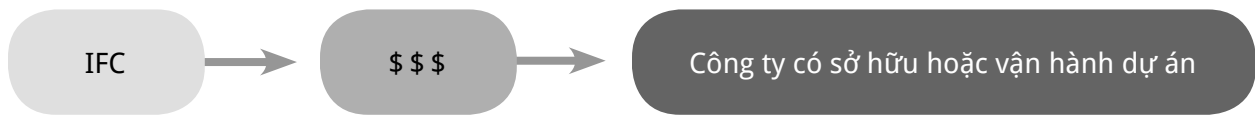
Hoạt động: khoản nợ hoặc các biểu hiện tương tự (Tiếp tục)

- Tiếp theo, hỏi xem có ai muốn đầu tư vào doanh nghiệp của bạn và trở thành đối tác của bạn. Nói với họ là bạn muốn bán cổ phiếu trong doanh nghiệp của bạn với giá 100 đô-la cho mỗi cổ phiếu. Bạn cần có thêm 5.000 đô-la nữa, nên bạn bán 50 cổ phiếu. Giải thích rằng bạn định giá công ty của mình là 10.000 đô-la, và họ sẽ được sở hữu 50% công ty, và bạn sở hữu nửa còn lại. Khi bạn bắt đầu có lợi nhuận thì họ sẽ được 50% lợi nhuận bởi vì họ sở hữu một nửa công ty. Giải thích rằng họ có quyền bán cổ phiếu trong tương lai và bạn tin tưởng công ty sẽ tăng giá trị khi bắt đầu thu lợi nhuận, và mỗi cổ phiếu sẽ có giá lớn hơn 100 đô-la.
- Giải thích rằng người tham gia đóng vai trò giống như IFC và bạn giống như doanh nghiệp được hỗ trợ - IFC vừa cấp vốn cho doanh nghiệp vừa đầu tư bằng cách mua cổ phiếu trong doanh nghiệp. Nhưng lượng tiền thực tế lớn hơn rất nhiều và các công ty vay vốn thường rất lớn và có các dự án quy mô lớn.

3 IFC hỗ trợ những loại hình doanh nghiệp nào?

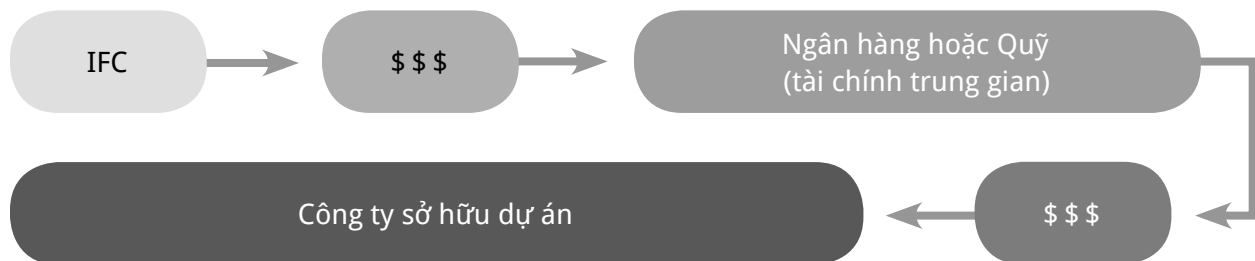
hỗ trợ công ty phát triển các dự án lớn về cơ sở hạ tầng, nông nghiệp, phát điện, dầu lửa, khí đốt, khai khoáng, chế tạo, du lịch và bất động sản. Thường các dự án đó có quy mô lớn.

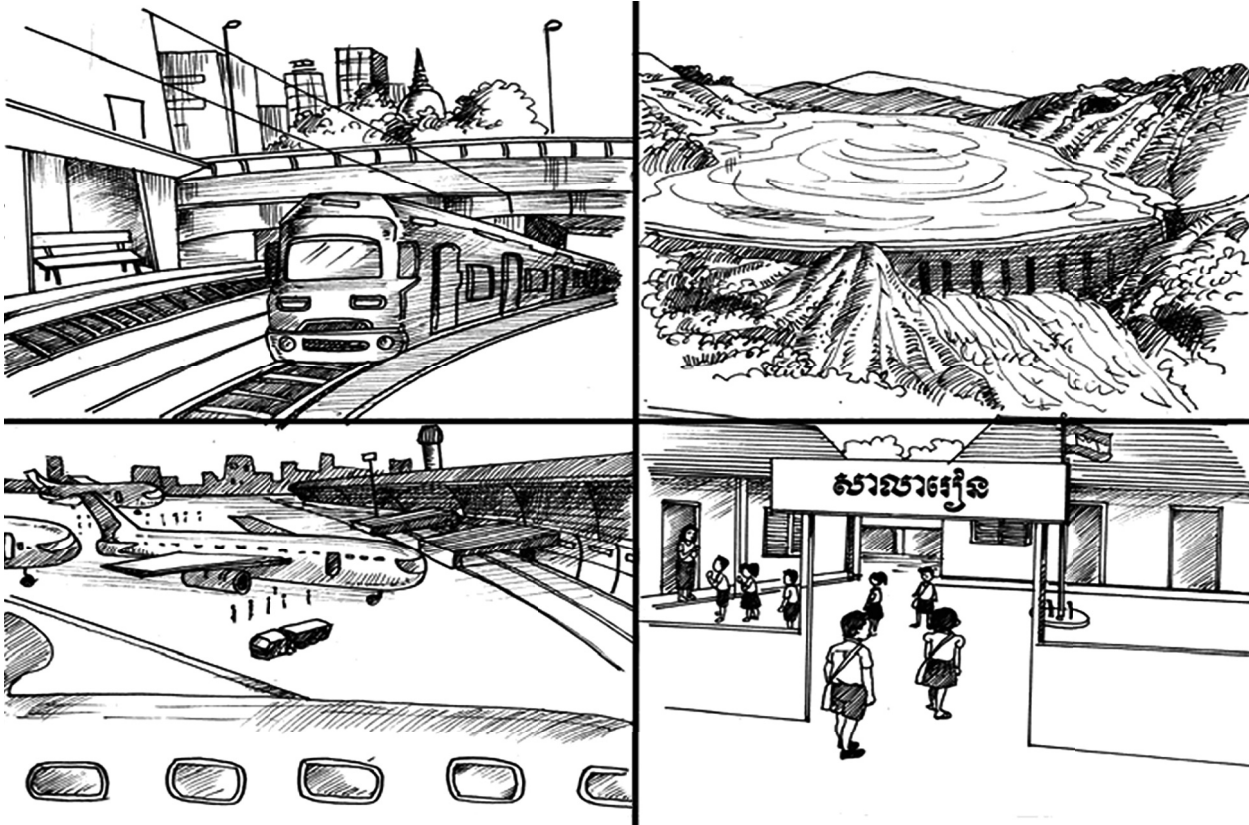
IFC cho vay và đầu tư trực tiếp vào công ty có sở hữu và vận hành dự án trên thực tế. Thí dụ IFC

IFC còn cấp vốn và đầu tư vào các tổ chức tài chính khác, trong đó có các ngân hàng và các quỹ, là các công ty đầu tư tài chính vào doanh nghiệp.

Các ngân hàng và các quỹ sau đó cho vay tiền hoặc đầu tư vào các công ty khác có sở hữu hoặc vận hành các dự án trên thực tế.

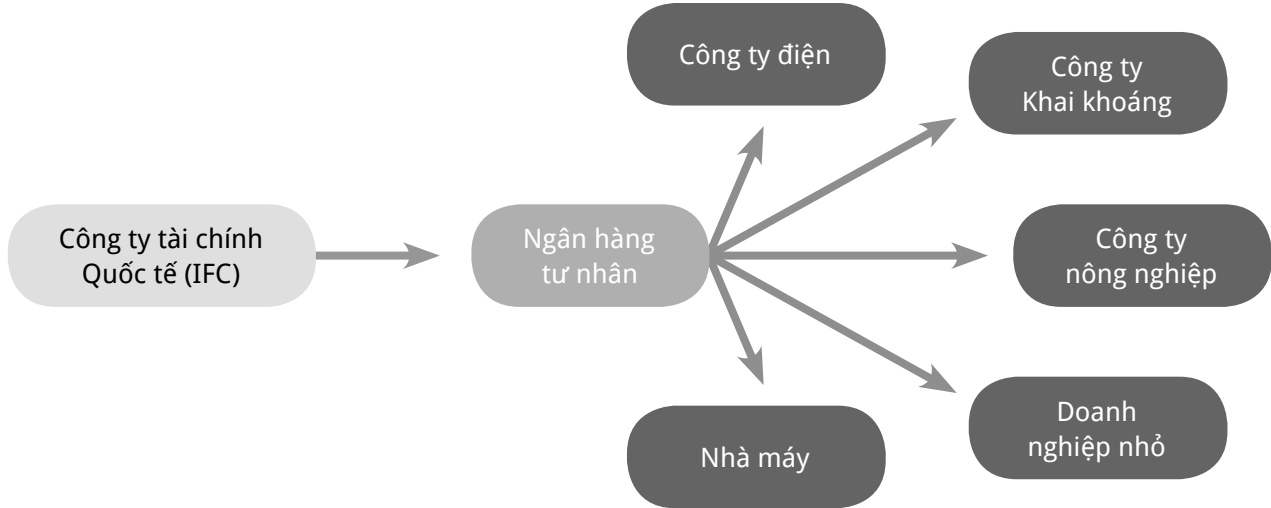

Các ngân hàng và quỹ nằm giữa IFC và công ty có dự án được gọi là **trung gian tài chính**. Dòng tiền từ IFC tới trung gian tài chính và sau đó tới công ty trực tiếp liên quan đến dự án. Ngân hàng và quỹ được thu lợi nhuận từ việc cho vay và đầu tư vào nhiều công ty vận hành trên thực tế.

Hơn một nửa đầu tư của IFC là vào các trung gian tài chính chứ không phải các công ty trực tiếp tiến hành dự án. Điều này có nghĩa là IFC đầu tư chủ yếu vào các ngân hàng và quỹ. Đây là phần rất quan trọng trong kinh doanh của IFC.

IFC cho rằng đầu tư vào trung gian tài chính giúp nó tiếp cận được nhiều doanh nghiệp và dự án nhỏ hơn, như các nhà máy và trang trại mà nó không thể trực tiếp hỗ trợ. Tuy nhiên, cũng có nhiều dự án lớn, như khai thác than đá, bô-xit và vàng, nhà máy điện, đập thủy điện và trồng độc canh quy mô lớn do IFC hỗ trợ thông qua trung gian tài chính.

Thảo luận: giải thích mối liên hệ giữa IFC với dự án ảnh hưởng cộng đồng

- Sử dụng hình vẽ, vẽ và giải thích con đường mà dòng tiền đi từ IFC tới dự án đang ảnh hưởng đến cộng đồng tham gia vào hội thảo. Bạn sẽ cần nghiên cứu trước về dự án để có thể giải thích thông tin cho cộng đồng. Bảo đảm giải thích được:
 - ▷ Nó có hỗ trợ trực tiếp hay kết nối gián tiếp thông qua trung gian tài chính.
 - ▷ IFC cho vay vốn hay mua cổ phiếu. Nếu là khoản vay thì giải thích nó dành cho hoạt động cụ thể nào hay là khoản vay chung cho công ty. Nếu là đầu tư cổ phần, hãy giải thích điều đó có nghĩa là IFC sở hữu một phần trong số tất cả các thứ mà công ty sở hữu. (Nó cũng có thể là các dạng hỗ trợ tài chính và hỗ trợ khác, và nếu có thì giải thích rõ.)
 - ▷ Nếu có trung gian tài chính, thì đó là ngân hàng thương mại, quỹ tư nhân hay các hình thức trung gian khác, và tổ chức trung gian cho vay tiền hay mua cổ phần của công ty vận hành trên thực tế. (Ghi chú: Điều này có thể đã xảy ra thông qua đầu tư vào công ty mẹ. Bảo đảm giải thích được rõ ràng khi sử dụng hình vẽ.)
 - ▷ Cho biết số lượng và số năm có mối quan hệ. Nếu có khoản vay, cho biết thời hạn vay và khi nào phải trả vốn, nếu có thông tin.
- Các mối quan hệ đó là phức tạp, nhưng quan trọng để các vị đại diện cộng đồng hiểu. Sau khi bạn kết thúc giải thích, che hình vẽ lại và đề nghị người tham gia vẽ và giải thích các mối quan hệ bằng ngôn ngữ của họ, với sự giúp đỡ của những người khác.

Bài tập: phản hồi sứ mệnh của IFC

- Đề nghị người tham gia xem danh sách các ý kiến để đạt được sứ mệnh của IFC trong việc chống đói nghèo trình bày ở phần đầu. Người tham gia cần so sánh danh sách này với cách thức sử dụng tiền của IFC để hỗ trợ các dự án ảnh hưởng đến cộng đồng. Thảo luận xem người tham gia có đồng ý với chiến lược của IFC không.

2 Các chuẩn mực vận hành IFC

Kết quả

Sau khi kết thúc phần này, người tham gia sẽ biết:

1. Các dự án của IFC gây ra tình trạng cuộc sống của dân kém đi thì sẽ không giúp đạt được sứ mệnh của IFC.
2. Các dự án mà IFC hỗ trợ có thể mang lại tác động tích cực hoặc tiêu cực.
3. Các Chuẩn mực Vận hành của IFC được xây dựng do những lo lắng về các tác động tiêu cực từ các dự án của IFC.
4. Các vấn đề và tác động được đề cập trong các Chuẩn mực Vận hành.
5. Khi nào vận dụng được các Chuẩn mực Vận hành.

Trang, thiết bị

Bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy khổ lớn, bút viết, bản sao Tài liệu 1, 2 hoặc 3 (phụ thuộc vào việc quyết định sử dụng trường hợp nào)

Phương pháp

Thảo luận chung, làm việc theo nhóm, kể chuyện

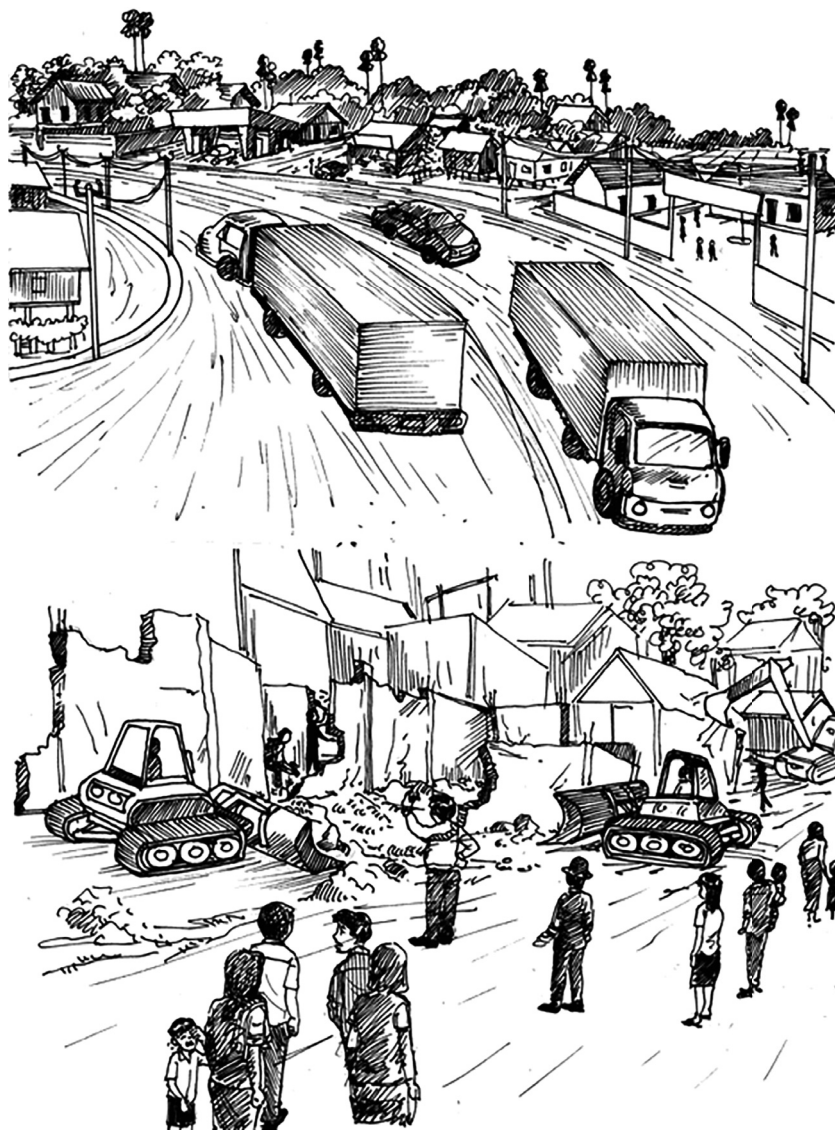
Tiến trình	Khung thời gian (phút)
1. Giới thiệu thông tin Phần 1: Các dự án và sứ mệnh của IFC	5
2. Hoạt động: Các tác động tích cực và tiêu cực của dự án (chọn Tài liệu với câu chuyện 1 hoặc 2 trước khi vào bài)	30 hoặc 40
3. Giới thiệu thông tin Phần 2: Các Chuẩn mực Vận hành	20
4. Bài tập: Thảo luận về các Chuẩn mực Vận hành trên thực tế	20
Tổng cộng:	75-85

1 Các dự án và sứ mệnh của IFC

Là một bộ phận của Nhóm Ngân hàng Thế giới – một tổ chức phát triển của Chính phủ - IFC có sứ mệnh chống nghèo đói. Tất cả các dự án do IFC hỗ trợ phải giúp đạt được sứ mệnh đó. Điều đó có nghĩa là trước khi IFC đồng ý hỗ trợ trực tiếp hay

gián tiếp vào một đập nước, một mỏ than, một dự án trồng rừng hay bất cứ dự án nào khác, thì nó phải bảo đảm rằng dự án sẽ cải thiện chất lượng sống của người dân. IFC không được hỗ trợ các dự án làm tăng nghèo đói hoặc gây ra khó khăn cho cộng đồng địa phương.

Tuy nhiên, nhiều dự án mà IFC hỗ trợ có cả tác động tích cực và tiêu cực đối với người dân và môi trường.

IFC-các dự án được hỗ trợ có thể có cả tác động tích cực lẫn tiêu cực.

Một đường cao tốc có thể cải thiện giao thông của đất nước nhưng cũng có thể tái định cư người dân

Hoạt động: Tác động tiêu cực và tích cực của các dự án đầu tư

- Chọn một trong số hai câu chuyện ở Tài liệu 2 và 3. Nếu người tham gia là thành viên của cộng đồng ngư dân hay đô thị, thì câu chuyện thứ nhất (Tài liệu 2) có thể phù hợp. Nếu người tham gia thuộc một cộng đồng bản địa, câu chuyện thứ hai (Tài liệu 3) có thể phù hợp hơn.
- Bạn có thể tiến hành hoạt động này bằng cách thảo luận nhóm lớn hoặc chia người tham gia ra các nhóm nhỏ để thảo luận về từng trường hợp và trình bày lại. Thảo luận nhóm lớn sẽ nhanh hơn nhưng cần biết rằng những người ít nói có thể tích cực hơn khi thảo luận ở nhóm nhỏ.
- Nếu bạn chọn câu chuyện thứ nhất (Tài liệu 2), thì bạn cần đưa ra Tài liệu 1 để mọi người có thể nhìn được bức tranh.
- Nếu bạn để nhóm lớn thảo luận, bạn có thể đọc câu chuyện (câu chuyện 1 hoặc 2) hoặc để nghị một người đọc.
- Sử dụng câu hỏi để dẫn dắt thảo luận, hoặc để nghị nhóm nhỏ sử dụng câu hỏi để thảo luận và ghi lại các ý kiến để trình bày lại.
- Nếu bạn chia nhóm nhỏ, dành cho mọi người 20 phút đọc và thảo luận rồi để nghị họ quay về chỗ ngồi của mình. Để nghị một số người tham gia thuật lại nội dung thảo luận trong nhóm của họ.
- Tiếp theo, để nghị người tham gia suy nghĩ về *dự án đang ảnh hưởng đến họ*. Có các tác động tích cực và tiêu cực nào của dự án? Một số tác động tiêu cực có thể được ngăn ngừa hoặc giải quyết được không? Toàn bộ dự án có nên cứ tiếp diễn không? (Điều này tạo cơ hội cho người tham gia nói về tác động của dự án và quan điểm của họ về việc có dừng dự án hay không. Nếu người tham gia suy nghĩ về điều này nhiều, thì giúp cho cuộc thảo luận không mất nhiều thời gian, và giải thích sau đó sẽ có thêm thời gian để thảo luận tiếp chủ đề này).

2 Các chuẩn mực vận hành

Trong những năm 1980 và 1990, nhiều nhóm xã hội dân sự đã công khai phê phán Nhóm Ngân hàng Thế giới về các tác động tiêu cực từ các dự án của nó. Các nhóm này lập luận rằng các dự án phát triển không được gây tổn hại đến người dân hoặc môi trường, và cần thiết kế dự án để mọi người có thể chia sẻ lợi ích, chứ không phải chỉ có lợi cho ít người. Họ cho rằng nếu một tổ chức có sứ mệnh chống nghèo đói nhưng lại hỗ trợ hoạt động gây ra nghèo đói, thì đó là điều mâu thuẫn.

Từ kết quả vận động của xã hội dân sự, IFC cũng như các bộ phận khác của Nhóm Ngân hàng Thế giới đã chấp nhận một chính sách và một bộ hướng dẫn nhằm ngăn ngừa các tác động tiêu cực từ các dự án của IFC đối với người dân và môi

trường. Bản hướng dẫn của IFC được gọi là **Các Chuẩn mực Vận hành**. Đó là các quy định phải được công ty tôn trọng khi nhận hỗ trợ tài chính từ IFC. Các Chuẩn mực hướng tới bảo đảm người dân bị ảnh hưởng bởi dự án mà IFC hỗ trợ tiếp cận được thông tin và được tham vấn một cách thoả đáng.

Các Chuẩn mực Vận hành gồm có:

1. Đánh giá và quản lý các tác động xã hội và môi trường
2. Các điều kiện làm việc và lao động
3. Ô nhiễm
4. Sức khoẻ cộng đồng, an toàn và an ninh
5. Thu hồi đất và tái định cư cộng đồng
6. Đa dạng sinh vật và quản lý bền vững tài nguyên thiên nhiên
7. Tác động đến Người Bản địa
8. Tác động đến di sản văn hoá

Ai có trách nhiệm đối với các chuẩn mực vận hành của IFC?

Cả IFC và các khách hàng của nó (công ty được hỗ trợ) có trách nhiệm bảo đảm rằng các Chuẩn mực Vận hành được thực thi và tôn trọng.

- **Các công ty** nhận hỗ trợ tài chính từ IFC có trách nhiệm bảo đảm tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành trên thực tế. Điều này cần được ghi rõ trong thoả thuận pháp lý mà IFC ký kết với các công ty khi đầu tư.
- Khi IFC đầu tư vào **trung gian tài chính**, ngân hàng và quỹ có trách nhiệm bảo đảm các công ty mà họ hỗ trợ tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành trên thực tế. Điều này cần được ghi rõ vào thoả thuận đầu tư vốn.
- **Trước khi hỗ trợ**, IFC có trách nhiệm kiểm tra để đảm bảo công ty có dấu hiệu tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành. Nếu không tin tưởng công ty sẵn lòng hoặc có thể tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành, thì IFC phải ấn định các điều kiện khi đầu tư để bảo đảm công ty phải tuân thủ các chuẩn mực trong một khoảng thời gian thích hợp, hoặc không được chấp thuận đầu tư.
- **Khi đã hỗ trợ**, IFC có trách nhiệm giám sát để bảo đảm rằng công ty thực hiện và tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành.

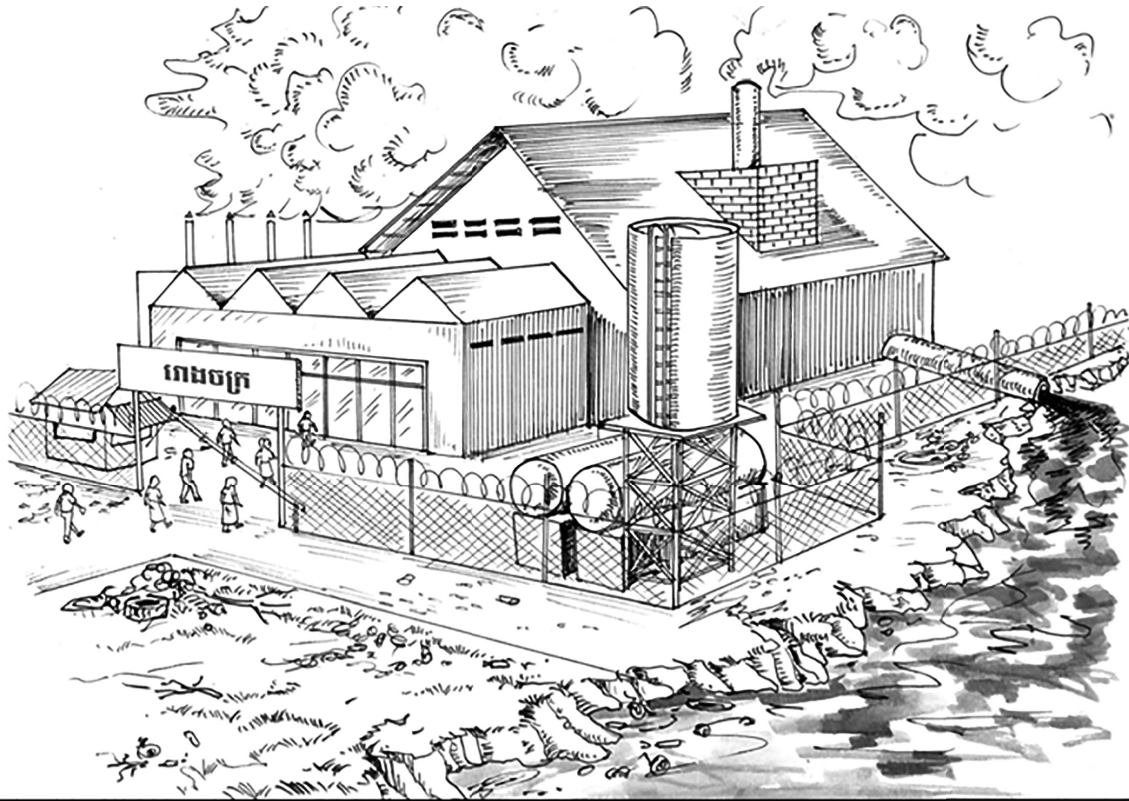
Nói chung, các Chuẩn mực vận hành cần được áp dụng khi dòng tiền từ IFC chuyển vào dự án gây tác động nghiêm trọng đến môi trường hay cộng đồng địa phương theo một trong những cách nêu trên.

Bài tập: Thảo luận về các chuẩn mực vận hành trên thực tế

- Đề nghị người tham gia suy nghĩ về dự án đang ảnh hưởng đến họ. Nó có hay dường như ảnh hưởng bất cứ điều gì trong các Chuẩn mực Vận hành? Những điều gì? Viết những điều đó lên bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy lớn.
- Hỏi người tham gia: ai cần có trách nhiệm bảo đảm các Chuẩn mực Vận hành được thực hiện trong dự án ảnh hưởng đến họ. Họ có các trách nhiệm làm gì? Hướng dẫn họ nếu cần thiết. Nêu tên công ty. Bạn có thể nói đến bảng biểu được lập ở phần trước khi giải thích cách thức IFC liên hệ đến các dự án. Viết các câu trả lời lên bảng dưới tiêu đề: “Ai có trách nhiệm đối với các Chuẩn mực Vận hành?”

Tài liệu 1 – Bài 2

Tài liệu 2 – Bài 2

Câu chuyện xây dựng một nhà máy ở vùng ngoại ô thành phố

Một cộng đồng dân sống ở vùng ngoại ô một thành phố không thể tìm được công việc ở gần. Họ đã từng là nông dân, nhưng do thành phố mở rộng nên không còn đất canh tác nữa. Có một con sông chảy qua gần đó, nhưng chỉ có một số gia đình có thể kiếm sống bằng nghề đánh cá và bán cá.

Để giải quyết vấn đề, chính phủ cho một công ty xây dựng một nhà máy lớn ở trong làng. Công ty này xây dựng nhà máy và thuê nhiều người trong làng làm việc ở đó. Nhiều gia đình trong làng thấy vui vì nay họ có thể làm việc và kiếm sống.

Tuy nhiên, công ty đã xả rác thải nhà máy vào sông. Sau một thời gian ngắn sông bị ô nhiễm nặng nề và cá bị chết. Các gia đình làm nghề cá không sống nhờ vào đánh bắt và bán cá được nữa, và họ rất buồn phiền.

Các câu hỏi thảo luận nhóm

- Các tác động tích cực và tiêu cực của dự án là gì?
- Dự án này có công bằng không? Nó có làm giảm nghèo không?
- Công ty tài chính quốc tế (IFC) có nên đồng ý hỗ trợ dự án không? Nếu không thì tại sao, và nếu có thì cần đặt ra những điều kiện nào khi hỗ trợ?

Tài liệu 3 – Bài 2

Câu chuyện về một dự án đường cao tốc

Chính phủ muốn xây dựng một con đường lớn từ thủ đô đến một vùng xa xôi của đất nước. Nhiều nhà đầu tư tư nhân quan tâm đến các dự án nông nghiệp và khai khoáng ở khu vực này, nhưng phàn nàn rằng rất khó đưa xe tải tới đó. Chính phủ quyết định cho một công ty tư nhân xây dựng và vận hành con đường bằng cách thu phí đối với các phương tiện đi trên đường đó.

Chính phủ và công ty tham gia vào các dự án nói rằng họ đang giúp phát triển vùng sâu vùng xa và vùng nghèo của đất nước bằng cách tạo việc làm cho dân ở đó. Đường cao tốc mới sẽ giúp đưa tiền vào khu vực. Giá đất ở đó sẽ tăng lên. Có thêm khách du lịch có thể đến đó. Con đường cũ không an toàn và đi rất chậm nên cần nâng cấp.

Tuy nhiên cũng có những quan ngại lớn đối với việc xây đường cao tốc mới. Có những làng ở dọc dự án tuyến đường cao tốc cần phải di dời. Người dân không thể ở nhà của mình và nhiều người có nghề nghiệp hoặc đồng ruộng bị mất theo dự án.

Cộng đồng bản địa sống ở khu vực đường cao tốc đi qua cũng rất lo lắng trước các tác động. Các cộng đồng này gặp nhiều vấn đề do các dự án nông nghiệp và khai khoáng trong khu vực. Thí dụ, các công ty tham gia các dự án này đã lấy đất thổ cư, đất canh tác và phá rừng của địa phương. Vì dân bản địa mất đất và tài nguyên rừng, sinh kế của họ thêm khó khăn, trong khi tính cộng đồng và lối sống cộng đồng bị phá vỡ.

Các câu hỏi thảo luận nhóm

- Các tác động tích cực và tiêu cực của dự án là gì?
- Dự án này có công bằng không? Nó có làm giảm nghèo không?
- IFC có nên đồng ý hỗ trợ dự án không? Nếu không thì tại sao, và nếu có thì cần đặt ra những điều kiện nào khi hỗ trợ?

3 Tái định cư không tự nguyện: Tiêu chuẩn vận hành 5

Kết quả

Sau khi kết thúc nội dung này, người tham gia sẽ biết được:

1. Ai được Chuẩn mực Vận hành 5 bảo vệ và ý nghĩa của “tái định cư không tự nguyện” là gì.
2. Các mục tiêu và các quyền lợi chính trong Chuẩn mực Vận hành 5.
3. Người tham gia có được hưởng quyền lợi và có đạt được mục tiêu hay không.

Trang, thiết bị

Bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy lớn, bút viết

Phương pháp

Thảo luận cả lớp

Tiến trình	Khung thời gian (phút)
1. Giới thiệu thông tin Phần 1: Dự án của IFC và di dời dân	5
2. Giới thiệu thông tin Phần 2: Chuẩn mực Vận hành 5 (CMVH 5): Ai được bảo vệ?	10
3. Thảo luận: Người tham gia cần được CMVH 5 bảo vệ không.	20
4. Giới thiệu thông tin Phần 3: Mục tiêu của CMVH 5	5
5. Giới thiệu thông tin Phần 4: Tránh di dời dân	5
6. Thảo luận: Có tránh được di dời dân không?	5
CÂN NHẮC NGHỈ GIỮA GIỜ	
7. Giới thiệu thông tin Phần 4: Không được làm xấu hơn tình trạng của dân	20
8. Thảo luận: Những gì người dân đáng ra được hưởng và thực tế họ được gì?	30
9. Giới thiệu thông tin Phần 5: Người dân phải được tham vấn	5
10. Thảo luận: Người dân được tham vấn thoả đáng chưa?	15
Tổng cộng:	120

1 Các dự án của IFC và việc di dời dân

Di dời dân là một trong những tác động tồi tệ nhất trong dự án đầu tư. Đây lại là một trong số tác động hay xảy ra nhất. Trong nhiều trường hợp, người dân phải từ bỏ nhà cửa và đất đai của mình để nhường mặt bằng cho dự án. Vì di dời nên nhiều người dân trên thế giới bị nghèo khổ hơn. Điều này xảy ra bởi vì ngoài mất nhà cửa, người

dân không được tiếp cận đất và các tài nguyên khác mà họ vẫn luôn cần dựa vào để có lương thực và sinh kế.

Khi người dân bị di dời khỏi các khu vực đô thị và bắt buộc dời đi xa, họ có thể mất khả năng tiếp cận nơi làm việc. Di dời ở vùng nông thôn có thể làm mất nguồn tài nguyên gồm rừng, sông suối và đất canh tác. Người dân có thể mất các dịch vụ gồm các trung tâm của cộng đồng, trường học hoặc trạm xá. Di dời thường gây ra chia cắt cộng đồng và các mạng lưới hỗ trợ xã hội.

2 Chuẩn mực vận hành 5: Bảo vệ ai?

Chuẩn mực Vận hành 5 của IFC bảo vệ người dân bị di dời khỏi nhà cửa, đất đai bởi các dự án do IFC hỗ trợ gây ra.

- Thí dụ, Chuẩn mực này bảo vệ gia đình bị di dời khỏi nhà cửa bởi một kế hoạch xây dựng nhà máy có dùng tiền vốn từ IFC.

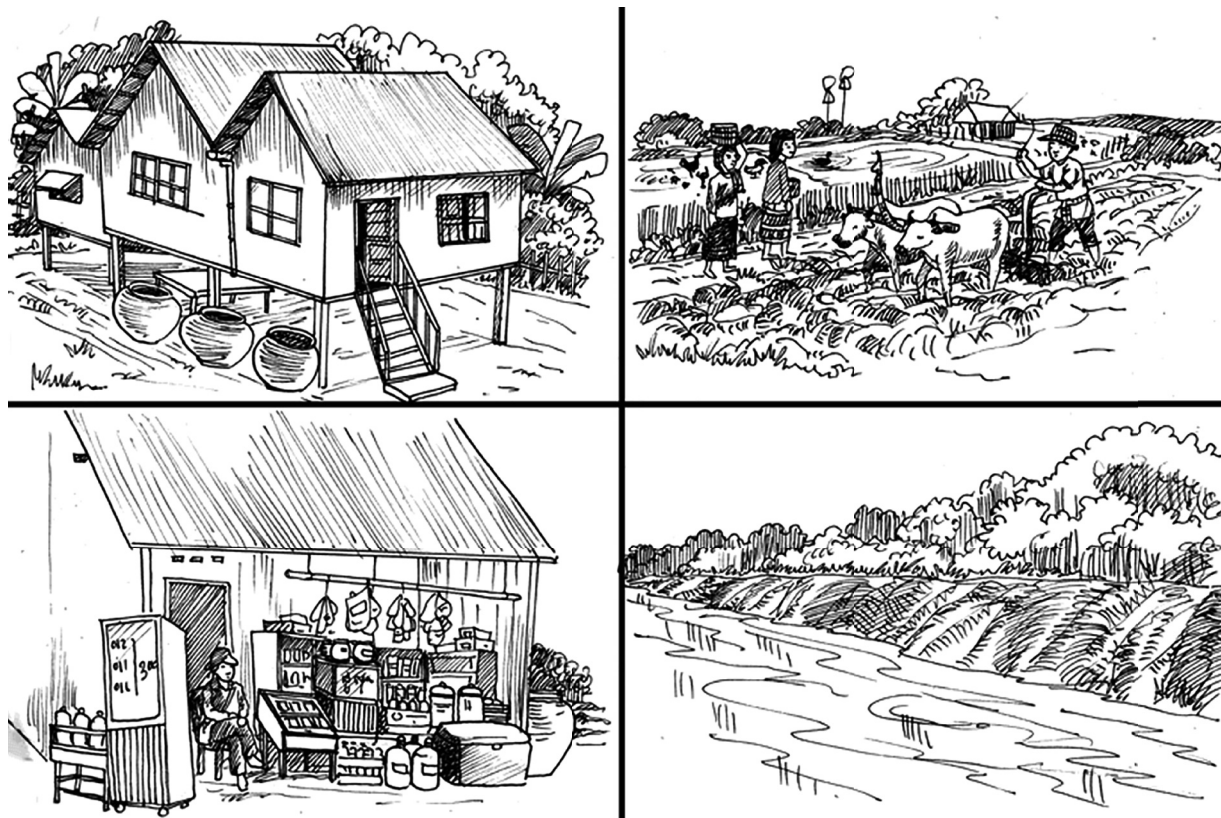
Chính sách này bảo vệ người dân bị mất khả năng tiếp cận đất đai, nghề nghiệp của mình, hoặc các tài nguyên mà họ cần dựa vào để sinh sống.

- Thí dụ, Chuẩn mực bảo vệ người nông dân mất đất canh tác do người ta cần mở rộng tuyến đường sắt.
- Chuẩn mực bảo vệ một người bán hàng nếu người đó mất cửa hàng do bị lấy đất.
- Chuẩn mực bảo vệ cộng đồng mất khả năng tiếp cận rừng mà họ vốn sử dụng để lấy thức ăn hoặc lấy sản phẩm để bán.
- Bảo vệ một cộng đồng đánh cá bị mất khả năng tiếp cận sông, suối hoặc biển để đánh cá và sẽ không có khả năng được ăn cá và bán cá nữa.

Tất cả những người nêu ở trên nếu phải di dời khỏi nhà cửa, đất đai của mình, và nếu họ không tiếp cận được và sử dụng đất do dự án gây ra.

“Tái định cư không tự nguyện” là gì?

“**Tái định cư không tự nguyện**” là tình trạng đất đai và nhà cửa của người dân bị lấy, hoặc việc tiếp cận đất để sống, làm việc hay sử dụng cho sinh kế bị hạn chế trong khi người dân không có quyền từ chối. Tình trạng này còn được gọi là **di dời về kinh tế và vật chất**.

Người dân bị di dời khỏi nhà cửa, đất đai, công việc hoặc tài nguyên sử dụng cho sinh kế do dự án mà IFC hỗ trợ thì sẽ được Chuẩn mực Vận hành 5 bảo vệ

Thảo luận: Người tham gia có được bảo vệ theo CMVH 5

- Sau khi giảng giải Phần 1 và 2, hỏi người tham gia xem có có nên được Chuẩn mực Vận hành 5 bảo vệ hay không.
- Hỏi cách thức mà họ và cộng đồng đã bị (hoặc tin là sẽ bị) ảnh hưởng. Hỏi họ đã bao giờ bị (hoặc sẽ bị) di dời về kinh tế và vật chất bởi đất đai đã bị (hoặc sẽ bị) lấy hoặc việc tiếp cận đất đai và tài nguyên của họ đã bị (hoặc sẽ bị) hạn chế do dự án gây ra.
- Sau khi nghe người tham gia mô tả các tác động và tại sao, giải thích các tác động đó có thuộc về di dời kinh tế hoặc di dời vật chất và có cần được CMVH 5 bảo vệ hay không. Nên lưu ý rằng CMVH 5 chỉ quy định di dời khỏi nhà cửa, đất đai, công việc và tài nguyên do đất đai bị lấy hoặc việc tiếp cận đất đai, tài nguyên bị hạn chế. (nếu xảy ra di dời kinh tế hoặc vật chất do các nguyên nhân khác liên quan đến dự án, thì nói chung cần áp dụng Chuẩn mực Vận hành 1.)

3 Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 5

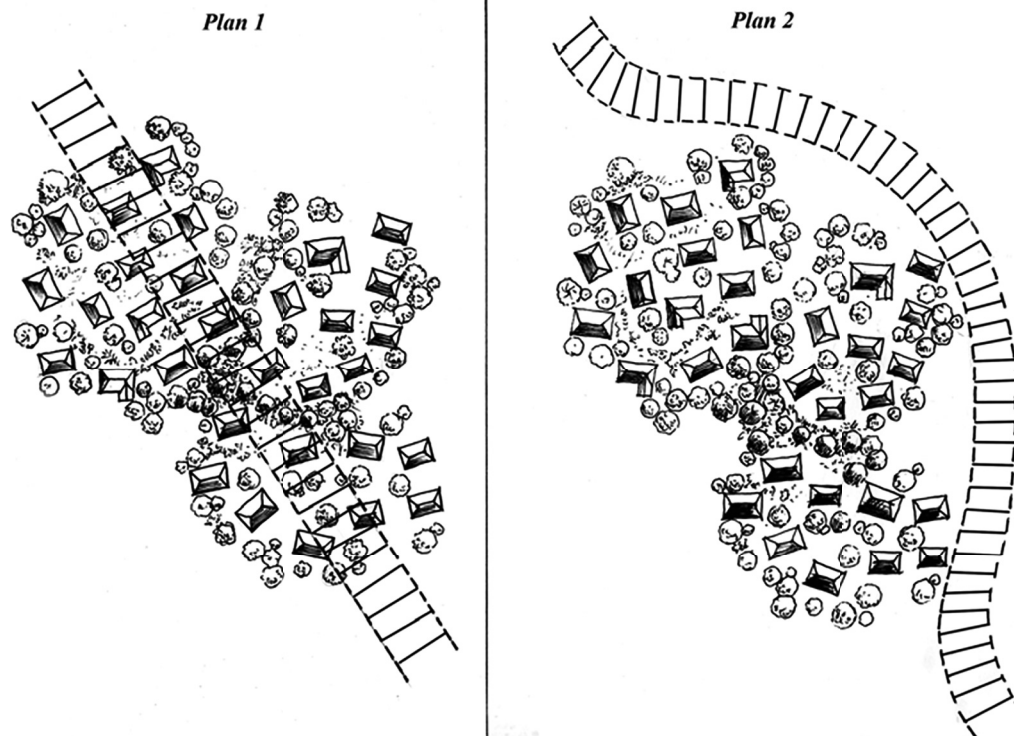
Chuẩn mực Vận hành 5 hướng tới ba việc chính:

1. Tránh di dời bằng cách tìm hướng thiết kế dự án ảnh hưởng càng ít người càng tốt.
2. Khi người dân sẽ phải di dời, thì phải bồi thường cho họ, đất và nhà thay thế, hỗ trợ tái định cư và các hỗ trợ khác để điều kiện sống của họ được cải thiện, và ở mức tối thiểu thì tình trạng của họ không bị xấu đi.
3. Bảo đảm người bị ảnh hưởng được tiếp cận thông tin và được tham vấn có hiệu quả về tái định cư và có thể tham gia vào việc ra quyết định.

4 Tránh di dời

Mục đích đầu tiên của Chuẩn mực Vận hành 5 là tránh di dời. Điều này có nghĩa là, khi công ty lập kế hoạch dự án, thì phải có nghĩa vụ suy nghĩ cách giảm việc di dời đến mức tối thiểu hoặc hoàn toàn tránh di dời. Nếu vẫn còn một vài điểm phải di dời, thì càng ít người phải di dời càng tốt.

Công ty cần cân nhắc sử dụng ít đất hơn cho dự án hoặc tìm địa điểm hay con đường khác cho dự án, nơi không có nhà cửa, trang trại hoặc các tài nguyên thiên nhiên quan trọng khác. Thí dụ minh hoạ ở dưới đây chỉ ra hai lựa chọn khác nhau để xây dựng một tuyến đường sắt. Quy hoạch 1 đi thẳng qua một làng và sẽ gây ra rất nhiều trường hợp di dời. Quy hoạch 2 đi xung quanh làng và sẽ tránh được di dời.

Cân sử dụng quy hoạch 2 bởi nó tránh được di dời

Thảo luận: Có tránh được di dời không?

- Bạn có thể cho người tham gia xem hình minh họa ở trên hoặc vẽ tương tự trên bảng để nêu thí dụ về cách thiết kế dự án nhằm tránh di dời.
- Hỏi người tham gia xem công ty có dự án ảnh hưởng cộng đồng đã nỗ lực tránh di dời chưa. Họ có nghĩ rằng có thể thiết kế dự án theo cách khác để tránh hoặc giảm thiểu di dời? (Nếu dự án vẫn chưa bắt đầu, đề nghị họ suy nghĩ để có thể thiết kế dự án theo cách khác để tránh di dời.) Hãy thảo luận.
- Họ có nghĩ rằng công ty đã (hoặc sẽ) tuân thủ yêu cầu của Chuẩn mực Vận hành 5 để cố gắng tránh hoặc giảm thiểu việc di dời?

5 Tình trạng của người dân không bị xấu đi

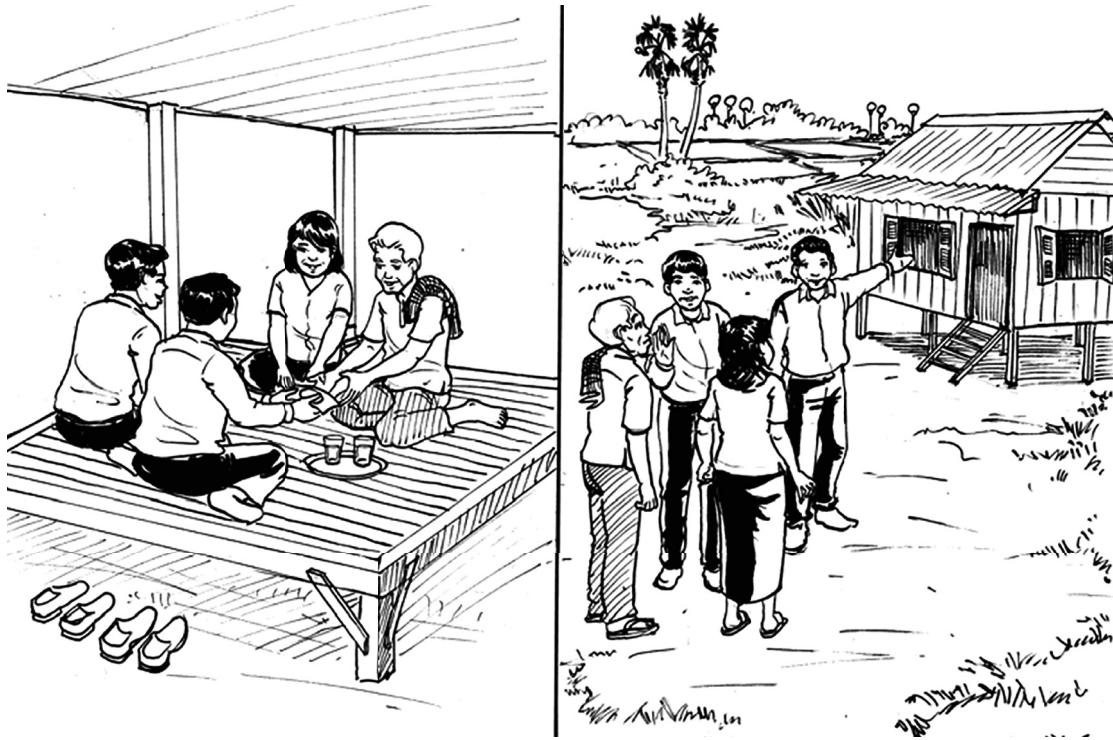
Đối với người dân bị di dời do dự án có vốn của IFC, thì Chuẩn mực Vận hành 5 hướng tới bảo đảm ở mức tối thiểu không ai bị tồi tệ hơn do hệ quả của di dời. Để đạt được mục đích này, người sẽ bị di dời cần được bồi thường, hỗ trợ cho giai đoạn chuyển tiếp, giúp đỡ về sinh kế và các phúc lợi phát triển khác.

Quyền lợi chính xác dành cho người bị di dời theo Chuẩn mực Vận hành 5 phụ thuộc vào những thứ họ bị mất và họ có hay không có quyền pháp lý đối với đất, tài nguyên và tài sản bị mất. Thí dụ:

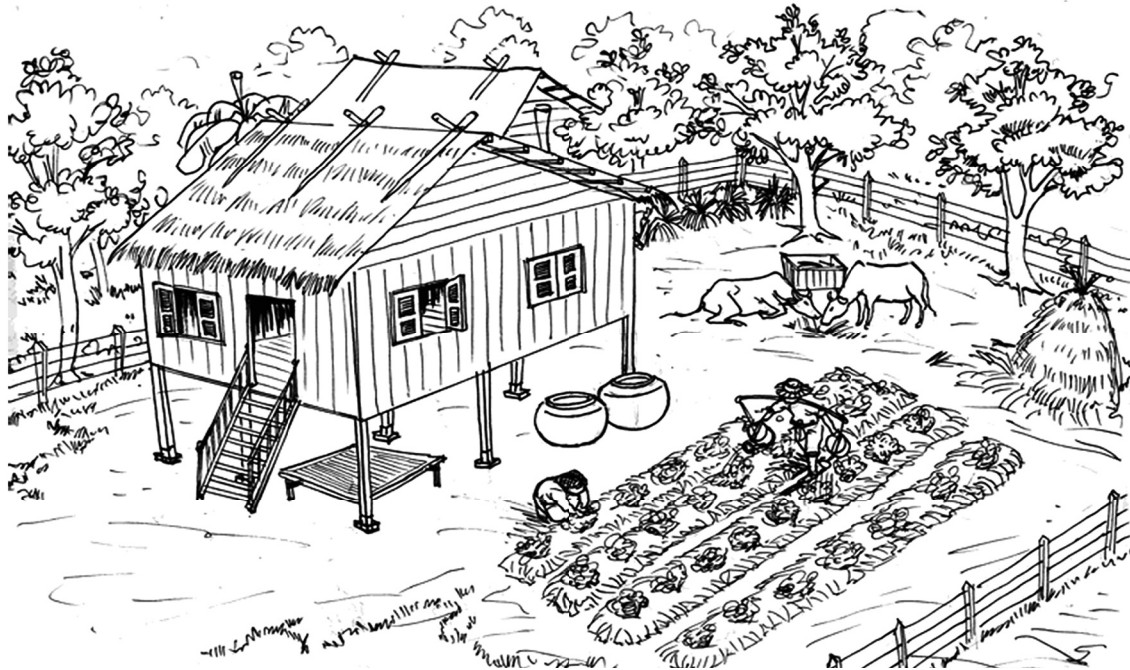
- Người dân hoặc cộng đồng có quyền pháp lý đối với tài sản, gồm đất và các tài sản, tài

nguyên khác mà họ sẽ bị mất thì họ phải được lựa chọn được bồi thường toàn bộ tài sản để họ tự mình di dời hoặc được hưởng các tài sản ở nơi di dời có giá trị và chất lượng tương đương hoặc cao hơn.

- Những người bị di dời vật chất nhưng không có quyền pháp lý đối với đất bị mất, thì cần được tái định cư. Nhà cửa ở khu vực tái định cư phải “tương xứng”. Người dân cần được bảo đảm an toàn về quyền hưởng dụng tại vùng tái định cư, nghĩa là họ cần được công nhận một số quyền pháp lý và bảo đảm rằng họ sẽ không bị ép buộc dời bỏ nữa.
- Người dân không có quyền pháp lý đối với đất, nhưng có sở hữu tài sản mà bị mất, thí dụ như các công trình, cây cối, hoa màu, thì phải được đền bù toàn bộ các tài sản đó.

Đất này sẽ bị dự án do IFC hỗ trợ lấy. Gia đình sở hữu nhà và có đất.
Họ có quyền được bồi thường toàn bộ bằng tiền hoặc được nhận đất và nhà ít nhất có giá trị và chất lượng tương đương

Kể cả trong trường hợp gia đình không có quyền pháp lý trên mảnh đất này thì họ vẫn được hưởng quyền nhận bồi thường nhà cửa, hoa màu bởi họ sở hữu các tài sản đó. Họ cần được tái định cư với nhà cửa tương xứng và được bảo vệ quyền hưởng dụng

- Người dân bị di dời về kinh tế thì phải được hỗ trợ về sinh kế, để giúp họ cải thiện hoặc tối thiểu là duy trì được thu nhập, sinh kế và mức

sống. Thí dụ, những hỗ trợ bao gồm đào tạo nghề cho sinh kế, tiếp cận vốn vay hoặc tạo các cơ hội làm việc.

Tại đây, người dân được đào tạo nghề may mặc

Đôi vợ chồng này được nhận đất bồi thường thay thế để bắt đầu trồng lúa

- Người dân có sinh kế dựa trên đất cần được bồi thường đất có đặc điểm, như vị trí hoặc độ màu mỡ, tương đương hoặc tốt hơn. Nếu dự án làm hạn chế việc tiếp cận các tài nguyên mà cộng đồng dựa vào đó, thì phải cố gắng cho phép người dân được tiếp tục tiếp cận các tài nguyên đó hoặc tạo khả năng tiếp cận nguồn tài nguyên thay thế với tiềm năng cho sinh kế tương đương hoặc tốt hơn.
- Bất kỳ ai bị di dời về kinh tế cần được “hỗ trợ để chuyển đổi” (thường bằng tiền) để trả cho một giai đoạn họ cần để hồi phục lại sinh kế của mình.

Thêm vào những quyền lợi nêu trên, công ty có trách nhiệm tạo cơ hội cho người dân bị ảnh hưởng được hưởng các lợi ích phát triển từ dự

án. Thí dụ, người bị ảnh hưởng có thể được dự án tuyển dụng. Nếu mục tiêu của dự án là xây dựng cơ sở hạ tầng cung cấp các dịch vụ cơ bản, thì người bị ảnh hưởng có thể được hưởng miễn phí các dịch vụ đó hoặc chỉ phải trả với giá cả phù hợp với họ. Thí dụ, nếu xây dựng một con đập để sản xuất điện thì những người phải di dời vì đập có thể được dùng điện miễn phí hoặc được trợ cấp tại nơi ở mới. Cộng đồng cũng có thể được hưởng một phần nhỏ lợi nhuận từ việc bán điện.

Tất cả những quyền lợi và lựa chọn đó của người dân bị ảnh hưởng cần được xác định rõ trong **Kế hoạch Hành động Tái định cư** và **Kế hoạch Phục hồi Sinh kế**.

Công ty sở hữu dự án cũng phải tuân thủ tất cả các luật của quốc gia.

Thảo luận: Những gì người dân đáng ra được nhận và thực tế họ được gì?

**** Trong suốt phần này cần ghi chép lại những gì không theo đúng Chuẩn mực Vận hành 5, để sau đó bạn có thể quay lại chủ đề này trong phần Chiến lược.**

- Nếu người tham gia đã bị ảnh hưởng bởi dự án nhận vốn từ IFC, hỏi xem họ có được dự án làm khấm khá hơn hay kém đi, hoặc điều kiện sống và sinh kế của họ có được ngang bằng so với trước kia hay không. Nếu họ bị kém đi, thì hỏi rõ là kém về mặt nào. (Nếu vẫn di dời, thì hỏi họ lo ngại điều gì sẽ tệ hơn, và tại sao lại như thế.)
- Hỏi người tham gia xem họ biết họ có quyền pháp lý đối với đất, tài sản hoặc tài nguyên mà họ bị mất (hoặc sẽ mất) bởi dự án hay không. Điều này phụ thuộc vào luật quốc gia hoặc địa phương và trong đó có quyền hưởng dụng hoặc sở hữu theo luật tục (đó là khi một người có quyền về đất và tài sản sau khi đã chiếm giữ và sử dụng trong thời gian dài). Nếu bạn trả lời được câu hỏi đó, hãy giúp người tham gia hiểu họ có chắc chắn yêu cầu được quyền pháp lý đối với đất hay không. Nếu bạn không rõ, thì giải thích họ cần tìm kiếm điều gì đó, chẳng hạn như yêu cầu sự giúp đỡ từ cơ quan tư pháp.
- Sử dụng thông tin ở trên, giải thích và thảo luận xem người dân đáng ra có được bồi thường, tái định cư nhà, hỗ trợ sinh kế và hỗ trợ chuyển đổi hay không.
- Hỏi người tham gia xem họ đã được hưởng bất kỳ quyền lợi nào chưa. Nếu có, hỏi họ đã nhận được gì và nó có đủ để bảo đảm họ không bị tụt đi. (Nếu vẫn chưa xảy ra di dời, thì hỏi họ có được nhận quyền lợi nào chưa, và giải thích họ cần được chuẩn bị để yêu cầu các quyền lợi đó.)
- Cuối cùng, hỏi có ai đã nhìn thấy hoặc nghe được về Kế hoạch Hành động Tái định cư hoặc Kế hoạch Phục hồi Sinh kế. Nếu có, thì họ có hiểu những điều đó là gì hay không. Điều này có thể gợi mở ra cuộc thảo luận trong phần sau về Tham vấn.

6 Người dân phải được tham vấn ý kiến

Người dân bị dự án có vốn của IFC ảnh hưởng phải được cung cấp đầy đủ thông tin quan trọng và được tham vấn về bồi thường, tái định cư và kế hoạch hỗ trợ sinh kế. Họ phải được quyền lựa chọn.

Các Chuẩn mực Vận hành quy định người dân phải được “tham vấn có hiệu quả”. Tham vấn có hiệu quả là quá trình qua lại hai chiều, cần:

- **Bắt đầu từ sớm** khi việc di dời và các tác động khác được xác định và **tiếp diễn** trong suốt quá trình bồi thường, tái định cư và hỗ trợ sinh kế.
- Trước tiên bảo đảm người dân **được tiếp cận tất cả các thông tin có liên quan**, thí dụ Kế hoạch Hành động Tái định cư, và phải được trình bày trước dân một cách phù hợp với văn

hoá, với ngôn ngữ và hình thức giúp người dân hiểu rõ.

- Bảo đảm rằng người dân không bị áp lực và sợ hãi trong bất cứ tình huống nào và có thể **tự do thể hiện chính kiến của mình**.
- Bảo đảm rằng cả **phụ nữ và nam giới** đều có thể tham gia có hiệu quả.
- Bảo đảm **các nhóm ngoài rìa hoặc yếu thế** có thể tham gia hiệu quả.
- Bảo đảm **quan điểm của người dân bị ảnh hưởng** đối với tái định cư, bồi thường, hỗ trợ sinh kế và các vấn đề khác ảnh hưởng tới họ được **phản ánh trong việc ra quyết định của công ty**.

Công ty có trách nhiệm báo cáo trước người dân bị ảnh hưởng về tiến độ thực hiện Kế hoạch Hành động Tái định cư và Kế hoạch Phục hồi Sinh kế cũng như các vấn đề phát sinh.

Tại đây, đại diện của công ty đến làng để thông báo và tham vấn cộng đồng sẽ bị dự án ảnh hưởng

Thảo luận: Người dân có được tham vấn thực sự hiệu quả?

**** Trong suốt phần này, hãy tiếp tục ghi lại những việc không tuân thủ các Chuẩn mực Vận hành. Bạn cần điều chỉnh cuộc thảo luận cho phù hợp nếu dự án ảnh hưởng đến người tham gia mới ở giai đoạn đầu hoặc vẫn chưa bắt đầu.**

- Đề nghị người tham gia nghĩ về tất cả các yếu tố của việc tham vấn có hiệu quả. Họ có cho rằng họ đã được tham vấn đúng cách? Tại sao có, tại sao không?
- Trên cơ sở chất lượng thảo luận về tất cả các yếu tố trong một tham vấn có hiệu quả, bạn có thể hỏi thêm các câu hỏi cụ thể, chẳng hạn:
 - ▷ Trước khi dự án bắt đầu, họ đã được nhận thông tin về dự án hoặc ảnh hưởng thế nào đến họ chưa. Nếu có, thì họ đã được thông báo như thế nào?
 - ▷ Họ có được lựa chọn cách tái định cư, nhận bồi thường và hỗ trợ sinh kế không? Họ có cơ hội thể hiện quan điểm trước đại diện công ty và Chính phủ không?
 - ▷ Họ có bao giờ cảm thấy bị áp lực hoặc sợ hãi bởi công ty hoặc quan chức Chính phủ không. Điều đó có ngăn cản họ thể hiện quan điểm hoặc phản đối dự án và các tác động của nó hoặc những điều hứa hẹn trước dân?
 - ▷ Phụ nữ có thể tham gia tham vấn không? Đối với các nhóm ngoài rìa và yếu thế thì sao, thí dụ người dân tộc thiểu số, người khuyết tật và người già?
- Hỏi xem họ có cảm thấy đại diện công ty hoặc quan chức chính phủ phản ánh ý kiến của họ vào việc quyết định bồi thường, tái định cư và hỗ trợ sinh kế hay không.
- Kết thúc phần này, điểm lại các vấn đề không tuân thủ các Chuẩn mực Vận hành, trong đó đã có nỗ lực tránh di dời chưa, các quyền lợi đã được bảo đảm chưa, và người dân đã nhận được thông tin với cách thức phù hợp và được tham vấn có hiệu quả chưa.
- Giải thích rằng sau này bạn sẽ thảo luận về những việc người dân có thể làm nếu thấy có vi phạm.

4 Người bản địa: Chuẩn mực vận hành 7

Kết quả

Sau khi kết thúc phần này, người tham gia sẽ biết được:

1. Các mục tiêu chính của Chuẩn mực Vận hành 7.
2. Các trách nhiệm của công ty để tránh và giải quyết các tác động với sự tham gia của cộng đồng bị ảnh hưởng.
3. Khi nào công ty phải đạt đồng thuận tự do và được thông tin chủ động (FPIC) và FPIC có nghĩa là gì.
4. Công ty có tôn trọng Chuẩn mực Vận hành 7 hay không.

Trang, thiết bị

Bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy khổ lớn, bút viết bảng, bốn mảnh giấy màu với một trong các chữ viết trên mỗi mảnh là “TỰ DO”; “CHỦ ĐỘNG”; “ĐƯỢC THÔNG TIN”; “ĐỒNG THUẬN”

Phương pháp

Đóng kịch và thảo luận chung cả lớp

Tiến trình	Khung thời gian (phút)
1. Giới thiệu thông tin Phần 1: Các mục tiêu của Chuẩn mực Vận hành 7	10
2. Giới thiệu thông tin Phần 2: Phòng tránh tác hại và nêu ra tác động	10
3. Giới thiệu thông tin Phần 3: Đồng thuận tự do và được thông tin chủ động	20
4. Hoạt động: Đóng kịch về FPIC	40
5. Thảo luận: Công ty có tôn trọng Chuẩn mực Vận hành 7 hay không?	20
Tổng cộng:	100

1 Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 7

Chuẩn mực Vận hành 7 hướng tới 4 vấn đề chính:

1. Bảo đảm tôn trọng quyền con người, văn hoá và sinh kế của người bản địa.
2. Tránh các tác động tiêu cực đến người bản địa.
3. Tăng cường phát triển bền vững thích hợp về văn hoá đối với người bản địa.
4. Bảo đảm tham vấn có đủ thông tin và sự tham gia của người bản địa bị dự án ảnh hưởng, và, trong một số trường hợp, là Đồng thuận Tự do và được Thông tin Chủ động (FPIC).

Người bản địa được IFC định nghĩa như thế nào?

Chuẩn mực Vận hành 7 quy định “Người Bản địa” có thể có ngữ nghĩa khác nhau ở mỗi nước, gồm “dân tộc thiểu số”, “thổ dân” hoặc “sắc tộc miền núi”. Thuật ngữ “Người Bản địa” nói đến nhóm văn hoá và xã hội riêng với các đặc tính sau:

- Tự nhận mình là người bản địa và được người ngoài công nhận như vậy.
- Cùng nhau gắn với đất đai, lãnh thổ và tài nguyên thiên nhiên.
- Có luật tục, quá trình ra quyết định và thực hành văn hoá.
- Có ngôn ngữ của mình.

Một cộng đồng bản địa ở Cam-pu-chia

2 Tránh thiệt hại và phản ánh tác động

Khi công ty lập kế hoạch dự án, thì phải có trách nhiệm cân nhắc cách thức tránh các tác động tiêu cực tới người bản địa. Trước hết công ty phải cố gắng thiết kế dự án để khỏi ảnh hưởng đến cộng đồng ở mức có thể. Nếu dự án sẽ gây tác động tiêu cực tới cộng đồng, thì công ty phải xây dựng kế hoạch để cộng đồng không phải chịu thiệt hại. Công ty cũng có trách nhiệm tìm các cơ hội để cộng đồng được hưởng lợi từ dự án theo hướng phù hợp với văn hoá của cộng đồng.

Công ty phải xây dựng một kế hoạch, gọi là Kế hoạch Người Bản địa, với sự tham gia có thông tin cho cộng đồng bản địa. Điều này có nghĩa là các đại diện của cộng đồng bị ảnh hưởng cùng với các già làng, hội đồng làng hoặc các đại diện khác theo luật tục của Người Bản địa phải có cơ hội tham gia quyết định. Các quyết định đó liên quan đến cách thức giảm thiểu và giải quyết các tác động tiêu cực và cách thức để cộng đồng có thể được hưởng lợi từ dự án.

3 Đồng thuận tự do và được thông tin chủ động

Trong cả ba trường hợp, công ty không thể thực hiện kế hoạch dự án trừ khi cộng đồng bản địa bị ảnh hưởng có được đồng thuận tự do và được thông tin chủ động (FPIC). Các trường hợp đó gồm:

1. Khi dự án sẽ tác động đến đất đai và tài nguyên thiên nhiên theo luật tục của Người Bản địa, kể cả khi họ có hay không có giấy tờ hợp pháp về đất. Công ty phải hoàn trả đất và tài nguyên thiên nhiên cho cộng đồng bị tác động, và trong trường hợp không thể hoàn trả được, thì phải bồi thường bằng tiền và sinh kế thay thế cho người bản địa. Công ty phải hoàn trả bằng các dự án mang lại lợi ích phát triển phù hợp với văn hoá bản địa. Công ty cũng cần cho phép cộng đồng tiếp tục được tiếp cận và sử dụng đất đai đã bị ảnh hưởng, trừ trường hợp thực sự có lý do an toàn và sức khoẻ mà không tiếp cận được. Cộng đồng có quyền từ chối các đề nghị của công ty.
2. **Khi dự án đòi hỏi phải di chuyển người bản địa khỏi đất đai và tài nguyên thiên nhiên của họ.** Công ty phải hoàn trả khu vực tái định cư với nhà cửa tương ứng, bồi thường và hỗ trợ về sinh kế theo quy định của Chuẩn mực Vận hành 5 về Tái định cư Không Tự nguyện. Công ty phải đạt được FPIC của cộng đồng trước khi thực hiện dự án. Cộng đồng có quyền nói không.
3. **Khi dự án sẽ có tác động quan trọng đến vùng tín ngưỡng, tôn giáo và văn hoá.** Những vùng đó bao gồm các hòn đá thiêng, đồi, rừng hoặc vùng nước thiêng cũng như các nơi chôn cất mà cộng đồng tiến hành các nghi lễ. Công ty phải có được FPIC của cộng đồng.

FPIC được IFC định nghĩa như thế nào?

Chuẩn mực Vận hành 7 quy định phải có **thương lượng thiện chí** giữa công ty và cộng đồng bản địa thông qua một quá trình được cộng đồng chấp thuận.

Tự do: Cộng đồng phải cảm thấy **tự do thể hiện quan điểm của mình** mà không hề bị sợ hãi hay áp lực.

Chủ động: Việc đàm phán phải được tiến hành trước khi dự án và tác động bắt đầu và trước khi ra quyết định.

Được thông tin: Cộng đồng phải được cung cấp tất cả các thông tin có liên quan với hình thức và ngôn ngữ giúp họ hiểu rõ, và

Đồng thuận: Cộng đồng phải được **tự do quyết định đồng ý hay không đồng ý** đối với hoạt động. Cộng đồng **có quyền nói không**. Tuy nhiên, nếu đa số người trong cộng đồng đồng ý với kết quả, trong đó có thủ tục thông qua quyết định theo luật tục, nhưng một số cá nhân hoặc nhóm người trong cộng đồng không đồng ý, thì IFC vẫn cân nhắc điều này đạt đủ điều kiện của FPIC. Điều đó có nghĩa là có thể không phải tất cả mọi người trong cộng đồng đồng ý với dự án hoặc cách giải quyết tác động nhưng dự án vẫn có thể được tiến hành.

Hoạt động: Đóng kịch về FPIC

- Đối với hoạt động này, sử dụng bốn mảnh giấy với các chữ “TỰ DO”; “CHỦ ĐỘNG”; “ĐƯỢC THÔNG TIN”; “ĐỒNG THUẬN” được chuẩn bị trước phần này. Treo ngược mảnh giấy để người tham gia không nhìn thấy các chữ.
- Người tham gia cần làm việc trong 4 nhóm nhỏ. Mỗi nhóm sẽ chọn một mảnh giấy màu.
- Nhóm sẽ thảo luận điều gì là quan trọng để bảo đảm các yếu tố của FPIC mà họ chọn đang tồn tại trong thực tế cộng đồng. Sau đó họ cần đóng kịch về việc công ty tôn trọng các yếu tố của FPIC ngoại trừ yếu tố mà họ chọn. Thí dụ, nhóm làm việc với chữ “TỰ DO” cần thảo luận những điều kiện phải có để thể hiện quyền quyết định thực sự tự do của cộng đồng. Họ cũng cần thảo luận những gì không được xảy ra, thí dụ việc cảnh sát hay quân đội làm cho dân sợ hãi. Sau đó họ cần đóng kịch (tối đa 5 phút) để diễn tả việc công ty tìm cách có được đồng thuận được thông tin chủ động của cộng đồng, nhưng lại không có được *tự do*.
- Sau đó mỗi nhóm sẽ trình bày vở kịch của mình và những người tham gia khác sẽ đoán yếu tố nào của FPIC không được công ty tôn trọng.

Thảo luận: chuẩn mực vận hành 7 có được công ty tôn trọng không?

**** Trong suốt phần này, bạn cần ghi lại những gì không phù hợp với Chuẩn mực Vận hành 7. Bạn sẽ cần điều chỉnh phần thảo luận này nếu dự án mới chỉ ảnh hưởng đến người tham gia ở giai đoạn đầu hoặc dự án chưa bắt đầu.**

- Hỏi người tham gia, theo họ công ty ảnh hưởng đến cộng đồng của họ có chấp hành quy định trong Chuẩn mực Vận hành 7 hay không. Kể cả khi dự án chưa bắt đầu, thì công ty đáng ra đã phải tiếp cận cộng đồng để cung cấp một số thông tin và bắt đầu tham vấn rồi.
- Hỏi người tham gia họ có cho rằng dự án đã ảnh hưởng (hoặc sẽ ảnh hưởng) đến cộng đồng theo một trong ba cách thức mà FPIC đặt ra hay không? Bạn có thể cần giúp họ hiểu vấn đề đã (hoặc đang) liên quan đến FPIC hay không.
- Nếu vấn đề đã/ đang, liên quan đến FPIC thì hỏi công ty có đến đàm phán một cách thiện chí với dân không, và người dân có được tạo điều kiện để đồng thuận hay không? Nếu họ đồng ý, thì hỏi họ có được đồng thuận tự do không, hay họ có cảm thấy phải chịu bất cứ áp lực nào. Họ có cảm thấy là mình có được đầy đủ thông tin trước khi đồng thuận không?
- Hỏi có bất đồng gì bên trong cộng đồng hoặc giữa cộng đồng và những người đại diện về việc có đồng ý với dự án và hứa hẹn của công ty không. Hãy thảo luận.
- Hỏi người tham gia có được hứa hẹn bất cứ lợi ích gì từ dự án hay không, và nếu có thì điều đó có phù hợp với văn hoá hay không. Họ có ý kiến gì về cách thức hưởng lợi từ dự án?
- Kết thúc phần này, tóm tắt những nội dung cho thấy công ty có thể không tuân thủ Chuẩn mực Vận hành 7, thí dụ việc không đạt được FPIC từ cộng đồng hoặc việc tham gia với đủ thông tin khi ra quyết định.
- Giải thích rằng sau đây bạn sẽ thảo luận những việc mà người tham gia có thể làm khi thấy các vi phạm đó.

5 Tìm cách khắc phục

Kết quả

Sau khi kết thúc nội dung này, người tham gia sẽ biết được:

1. Họ có thể làm gì nếu đầu tư của IFC không tuân theo các Chuẩn mực Vận hành và gây ra thiệt hại.
2. Làm thế nào để thu thập chứng cứ về thiệt hại.
3. Việc yêu cầu các công ty được IFC hỗ trợ phải thiết lập cơ chế tiếp nhận khiếu kiện để cộng đồng bị ảnh hưởng có thể tiếp cận được.
4. Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO) là gì, và hai chức năng chính của cơ quan này.
5. Cộng đồng cần làm gì để quá trình tiếp cận CAO đạt kết quả tốt.

Trang, thiết bị

Bảng trắng hoặc bảng kẹp giấy khổ lớn, bút viết bảng, các bản sao tài liệu phát tay

Phương pháp

Thảo luận cả lớp, làm việc theo nhóm nhỏ

Tiến trình	Khung thời gian (phút)
1. Giới thiệu thông tin trong Phần 1: Điều gì xảy ra nếu các Chuẩn mực Vận hành của IFC không được tôn trọng?	5
2. Giới thiệu thông tin trong Phần 2: Thu thập các chứng cứ, gồm có hoạt động thu thập chứng cứ.	40
3. Giới thiệu thông tin trong Phần 3: Cơ chế giải quyết khiếu kiện của công ty, trong đó có thảo luận	20
4. Giới thiệu thông tin trong Phần 4: Liên hệ trực tiếp với IFC	10
CÂN NHẮC ĐỂ NGHỈ GIỮA GIỜ	
5. Giới thiệu thông tin trong Phần 5: Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO) (gồm giải quyết tranh chấp và xem xét lại việc chấp hành quy tắc)	30
6. Thảo luận: Cộng đồng có nên gửi văn bản khiếu kiện tới CAO và sử dụng việc giải quyết tranh chấp hoặc xem xét lại việc chấp hành quy tắc hay không?	30
Tổng thời gian: 135 (2 giờ 15 phút)	

1 Làm gì khi chuẩn mực vận hành của IFC không được tôn trọng?

Mặc dù IFC có các chuẩn mực để bảo vệ người dân tránh những thiệt hại do dự án mà IFC hỗ trợ gây ra, đôi khi các chuẩn mực vẫn không được tuân thủ đúng đắn và cộng đồng vẫn phải chịu những tác động tiêu cực.

Trong một số trường hợp, người dân bị di dời không được bồi thường hoặc tái định cư thoả đáng mặc dù họ đáng được quyền lợi đó. Trong một số

trường hợp, người dân không được các chương trình hỗ trợ tốt để bảo đảm rằng sinh kế của họ được cải thiện hoặc ít nhất là được phục hồi.

Trong nhiều trường hợp, người dân không được cung cấp thông tin hoặc được tham vấn có ý nghĩa về dự án, các tác động của dự án, và về các quyền lợi và lựa chọn của người dân.

Trong những trường hợp khác, quyền của người bản địa được đồng ý hay từ chối đồng thuận tự do được thông tin chủ động không được tôn trọng, và đất đai, tài nguyên thiên nhiên của họ bị thu hồi hoặc phá huỷ để làm dự án mà không có thảo luận từ trước với cộng đồng.

Cộng đồng có thể làm

Nếu cộng đồng của bạn đang chịu tác động tiêu cực từ dự án do IFC hỗ trợ, thì bạn cần cân nhắc có nên phản ứng và tìm cách khắc phục các thiệt hại hay không.

Có rất nhiều chiến lược vận động mà cộng đồng có thể muốn sử dụng, trong đó có vận động trực tiếp trước chính phủ, hoặc nếu có thể là sử dụng toà án ở trong nước.

Ở đây chúng tôi nói đến việc sử dụng cơ chế khiếu kiện của công ty, nêu vấn đề với IFC và sử dụng cơ chế khiếu kiện độc lập của IFC, còn được gọi là Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO).

Cộng đồng cần cân nhắc các rủi ro khi sử dụng các chiến lược đó, trong đó có rủi ro về an toàn con người, và bảo đảm có kế hoạch đối phó với các rủi ro nếu nó xảy ra.

2 Thu thập chứng cứ

Việc vận động có hiệu quả đòi hỏi phải có chứng cứ về tác động của dự án. Sẽ là không đầy đủ nếu chỉ đơn giản nói rằng bạn lo ngại hoặc nói: đã có thiệt hại đến cộng đồng và môi trường. Điều quan trọng là phải chỉ ra chứng cứ về các loại thiệt hại mà bạn lo ngại và các thiệt hại đã thực sự xảy ra.

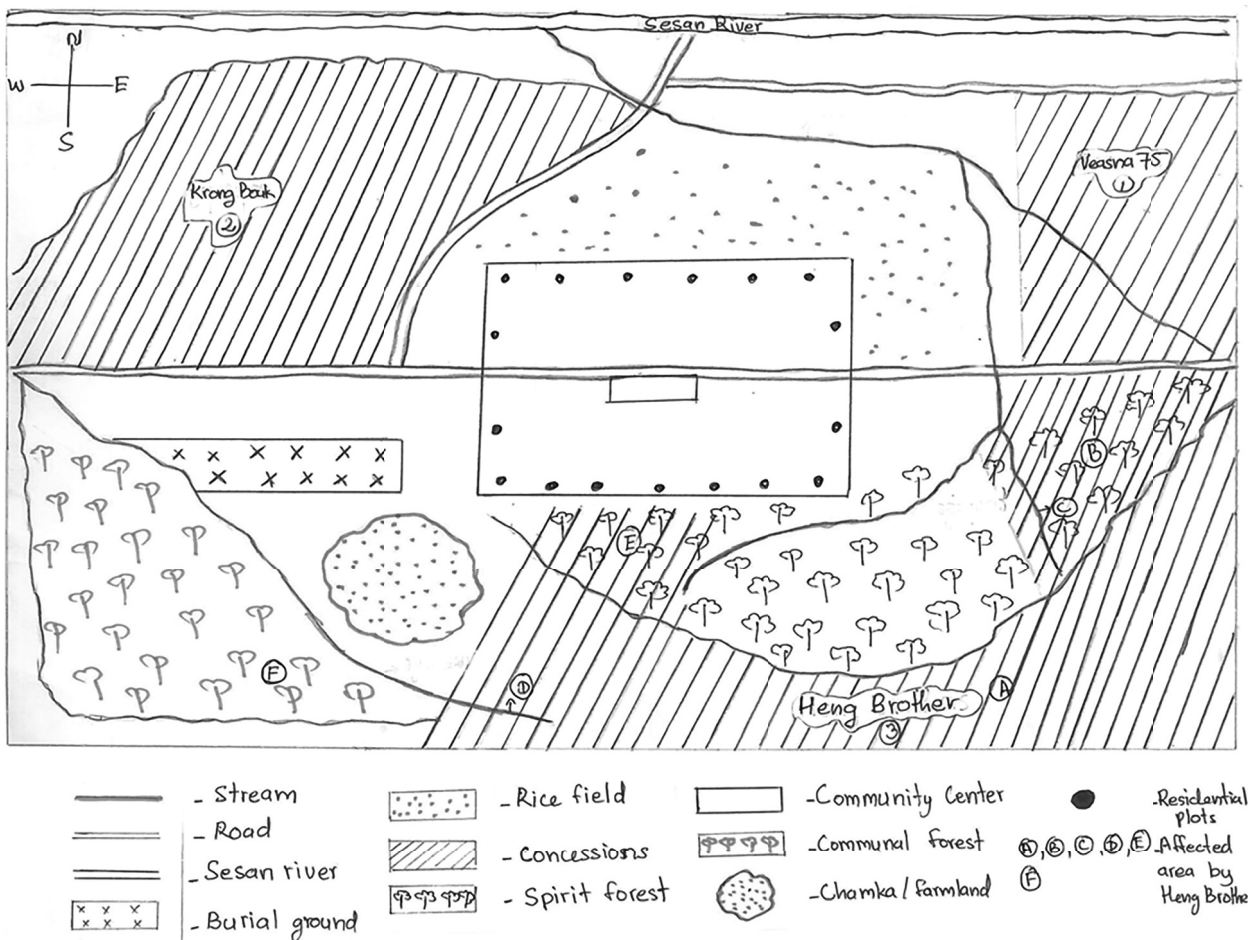
Có nhiều cách thu thập chứng cứ, trong đó gồm:

- Tổ chức họp cộng đồng để thảo luận về tác động và liệt kê danh sách tất cả các tác động khác nhau mà dự án gây ra.
- Lựa chọn phỏng vấn một số người trong cộng đồng, họp một số cá nhân, gia đình và nhóm, như nhóm phụ nữ, thiếu niên, nhóm dân tộc thiểu số, để thảo luận và ghi chép những tác động mà họ gặp phải.

- Quan sát cẩn thận mọi thứ khi xảy ra khi có dự án và ghi nhận lại toàn bộ thông tin quan trọng, thí dụ ghi chép, chụp ảnh hoặc quay phim.
- Cộng đồng vẽ bản đồ, bằng cách vẽ sơ đồ làng bản, đất và các tài nguyên và cách thức cộng đồng sử dụng các khu vực khác nhau, rồi sau

đó đánh dấu các khu vực bị dự án gây ảnh hưởng.

Càng có thêm nhiều loại hình chứng cứ được thu thập, thì việc vận động của bạn càng được chắc chắn. Bạn có thể đưa các chứng cứ vào văn bản khiếu kiện, khi nói chuyện với nhà báo và khi họp với công ty, chính phủ và IFC.

Một thí dụ vẽ sơ đồ cộng đồng thể hiện làng bản với ba khu vực bị công ty khai thác và gây ra tác động đối với đất đai và tài nguyên

Hoạt động: xây dựng kế hoạch thu thập chứng cứ về các tác động (làm việc trong nhóm nhỏ)

- Người tham gia cần làm việc trong 2 đến 3 nhóm nhỏ để xây dựng kế hoạch thu thập chứng cứ về các tác động của dự án đối với cộng đồng.
- Phát bản sao các tài liệu về thu thập chứng cứ với thí dụ về vẽ sơ đồ cộng đồng, mà bạn cần giải thích.
- Người tham gia có thể sử dụng các gợi ý đó hoặc nêu ý kiến khác trong nhóm đối với việc thu thập chứng cứ. Mỗi nhóm nên bắt đầu bằng cách liệt kê danh sách các tác động mà họ biết, và một kế hoạch thu thập chứng cứ hoặc chi tiết hoá thêm các tác động. (thí dụ, bằng cách chụp ảnh, thông qua phỏng vấn, vẽ sơ đồ cộng đồng, v.v...)
- Sau 20 phút, các nhóm quay lại phòng họp chung, và mỗi nhóm đều có cơ hội trình bày kế hoạch của mình. Cuối cùng những người tham gia cần có được kế hoạch tốt cùng nhau quay lại cộng đồng và thu thập chứng cứ dựa trên ý kiến của các nhóm nhỏ.

3 Cơ chế bồi thường của công ty

Chuẩn mực Vận hành 1 của IFC quy định các công ty được IFC hỗ trợ phải thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện. Công ty phải thông báo đến người dân bị ảnh hưởng ngay từ khi bắt đầu để cho người dân bị ảnh hưởng biết rằng khi họ có các mối lo ngại và sẽ gặp các tác động tiêu cực, thì họ có thể liên hệ đến công ty thông qua cơ chế giải quyết khiếu kiện. Cơ chế phải giúp người bị ảnh hưởng dễ dàng sử dụng và công ty phải phản hồi nhanh chóng đối với các lo ngại của người dân.

Nếu công ty đã thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện, thì trước tiên cộng đồng bị ảnh hưởng cần

xem xét có đáng sử dụng cơ chế để giải quyết vấn đề của họ hay không. Việc này có thể bao gồm viết một công văn tới công ty nêu rõ tất cả các mối lo ngại và các tác động tiêu cực. Bạn nên giữ một bản chính của công văn ghi rõ ngày tháng gửi đến công ty. Nếu công ty không trả lời đúng đắn, thì công văn đó có thể được sử dụng để vận động trước CAO, theo như phần thảo luận dưới đây.

Nếu công ty vẫn chưa thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện, hoặc vẫn chưa thông báo cộng đồng về cơ chế đó và cách sử dụng cơ chế, thì công ty đã không tuân thủ Chuẩn mực Vận hành của IFC. Điều này cần được ghi thêm vào bảng liệt kê các vấn đề của dự án khi vận động trước IFC hoặc khiếu kiện trước CAO.

Cơ chế bồi thường và trung gian tài chính

Nếu cộng đồng bị ảnh hưởng bởi dự án có nhận hỗ trợ tài chính từ một trung gian tài chính là khách hàng của IFC, thí dụ như ngân hàng hoặc quỹ, thì các cơ quan trung gian đó có thể bị yêu cầu thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện.

Mặc dù ngân hàng hoặc quỹ không sở hữu hoặc quản lý dự án ảnh hưởng tới cộng đồng, nhưng nó đã cho vay tiền để vận hành dự án. Điều đó có nghĩa là cộng đồng bị ảnh hưởng có thể gửi một bản khiếu kiện tới ngân hàng hoặc quỹ và chờ đợi phản hồi nhanh chóng và thích đáng.

Đối với các cơ quan tài chính trung gian, văn bản khiếu kiện cũng cần giải thích mối liên quan giữa IFC, ngân hàng hoặc quỹ và công ty sở hữu hoặc quản lý dự án trên thực tế. Ngân hàng hoặc quỹ cần sử dụng ảnh hưởng của mình đối với công ty để bảo đảm rằng những lo ngại và vấn đề của cộng đồng được giải quyết.

Nếu khách hàng trung gian tài chính của IFC vẫn chưa thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện và chưa thông báo cho cộng đồng bị ảnh hưởng về cơ chế đó, thì nó có thể đã không tôn trọng Chuẩn mực vận hành của IFC. Điều này rất hay xảy ra và cần được bổ sung vào danh sách các vấn đề.

Thảo luận: Sử dụng cơ chế bồi thường của công ty

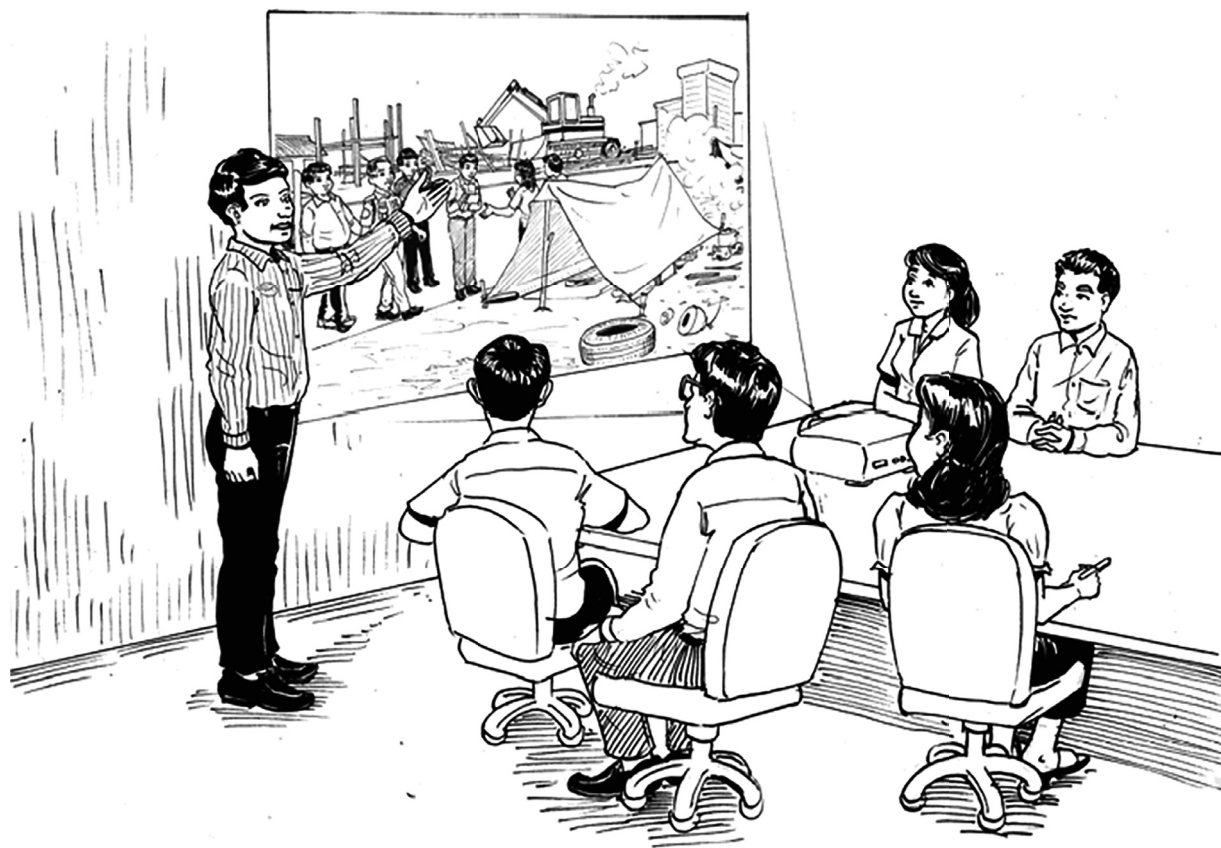
- Hỏi người tham gia: họ có biết công ty ảnh hưởng đến họ có cơ chế giải quyết khiếu kiện và họ có thể tiếp cận không. Nếu không, thì công ty đã không tôn trọng Chuẩn mực Vận hành 1 của IFC. Công ty không chỉ phải thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện, mà còn phải thông báo cơ chế đó đến người dân bị ảnh hưởng. Vì thế nếu người tham gia không biết công ty có cơ chế giải quyết khiếu kiện hay không, thì dường như là các chuẩn mực của IFC không được tuân thủ.
- Nếu có cơ chế giải quyết khiếu kiện, thì hỏi người tham gia: họ có nghĩ rằng cơ chế đó có xứng đáng được sử dụng hay không. Công ty có dấu hiệu phản hồi thoả đáng trước khiếu kiện của cộng đồng hay không? Hãy thảo luận.

4 Liên hệ trực tiếp IFC

IFC có trách nhiệm bảo đảm công ty nhận vốn đầu tư phải chấp hành các Chuẩn mực Vận hành. Vì thế có thể là ý tốt nếu để IFC biết được các vấn đề cùng đồng thời với việc liên hệ công ty. Nếu bạn thông báo đến IFC, nó có thể liên lạc đến khách hàng và cho biết IFC đang theo dõi tình hình, và như thế sẽ có ích. Bạn có thể thông báo tình hình đến IFC bằng cách gửi bản sao đơn khiếu kiện tới IFC. IFC thường có một văn phòng tại thủ đô nước bạn và bạn có thể tìm địa chỉ và chi tiết liên hệ khác tại trang tin điện tử của IFC. Bạn cũng có thể viết đơn tới trụ sở của IFC ở Washington D.C, Hoa Kỳ. Nếu bạn thấy khó gửi

đơn thư tới văn phòng IFC, thì bạn có thể yêu cầu một tổ chức phi chính phủ tốt giúp đỡ.

Nếu bạn đã cố gắng sử dụng cơ chế giải quyết khiếu kiện của công ty nhưng vấn đề của bạn vẫn không được giải quyết thoả đáng và nhanh chóng, thì bạn có thể muốn viết đơn thư đến IFC để cho họ biết bạn đã không được phản hồi thoả đáng. Bạn có thể yêu cầu họ bảo đảm các Chuẩn mực Vận hành được công ty nhận vốn của IFC tôn trọng. Cộng đồng của bạn có thể quyết định yêu cầu họp với IFC để thảo luận về tình hình một cách cụ thể hơn. Gặp gỡ đại diện cộng đồng trực tiếp và lắng nghe từng người là cách làm có thể bổ ích đối với cán bộ của IFC. Việc này còn có sức mạnh lớn hơn nhiều so với một lá thư.

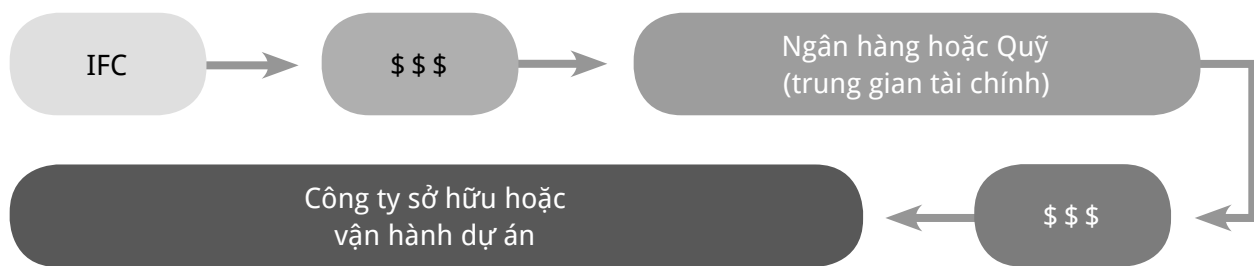
Tại đây, một đại diện cộng đồng đang trình bày vấn đề của cộng đồng trước IFC.

Nếu việc gặp IFC ở nước bạn quá nguy hiểm hoặc khó khăn, thì bạn có thể yêu cầu tổ chức phi chính phủ quốc tế chuyên vận động trước IFC giúp đỡ bạn đưa vấn đề liên quan đến dự án tới trụ sở IFC tại Washington D.C.

Đôi khi IFC có vai trò xây dựng khi giúp đỡ cộng đồng. Trong trường hợp khác, IFC không làm tròn bốn phận của mình. IFC có thể lập luận rằng

nó không có trách nhiệm gì đối với dự án hoặc không có ảnh hưởng đáng kể đến dự án. Kiểu lập luận này thường xảy ra nếu IFC hỗ trợ tài chính gián tiếp tới công ty, thông qua cơ quan tài chính trung gian.

Trong trường hợp này, cần có vận động mạnh mẽ hơn, trong đó có gửi đơn kiện chính thức tới CAO.

5 Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO)

IFC có một cơ chế giải quyết khiếu kiện độc lập gọi là cơ quan Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc. Người dân tin rằng họ đã bị gây thiệt hại hoặc sẽ bị thiệt hại bởi dự án do IFC hỗ trợ có thể gửi đơn kiện chính thức tới CAO.

CAO có tư cách độc lập trước IFC. Cơ quan này báo cáo trực tiếp tới Chủ tịch Nhóm Ngân hàng Thế giới, và nhân viên của CAO không chịu sự quản lý hoặc giám sát của IFC. Nhân viên của CAO độc lập làm việc và quyết định đối với các khiếu kiện mà không bị sự chỉ đạo của IFC. Vì vậy, kể cả khi IFC vẫn chưa phản hồi thoả đáng đối với yêu cầu của bạn, thì CAO có thể có vai trò xây dựng khi giải quyết vấn đề.

Văn phòng của CAO ở khu vực riêng và an toàn tại trụ sở của IFC tại Washington, DC, Hoa Kỳ. Đơn thư thường được gửi qua địa chỉ thư điện tử (CAO@worldbankgroup.org). Đơn thư có thể được viết bằng bất cứ ngôn ngữ nào và phải trình bày rõ:

- Người khiếu kiện là ai.
- Tên và địa điểm của dự án và tên của công ty, nếu biết được.
- Nếu dự án được IFC gián tiếp hỗ trợ tài chính thông qua trung gian tài chính, thì đơn kiện phải ghi rõ tên cơ quan trung gian tài chính.
- Các tác động tiêu cực mà cộng đồng gánh chịu.
- Kết quả mong muốn của cộng đồng.
- Bạn có muốn danh tính của mình được CAO giữ bí mật hay không.

Chuẩn bị khiếu kiện đến CAO

Khả năng tiếp cận CAO là tốt. Đơn kiện có thể đơn giản và CAO không yêu cầu các chứng cứ kèm theo đơn kiện.

Tuy nhiên, nếu bạn gửi đơn kiện với chứng cứ chi tiết và mạnh mẽ về các tác động tới cộng đồng, và nói rõ các chính sách và Chuẩn mực Vận hành của IFC không được tôn trọng, thì bạn có lý do thành công lớn hơn.

Trước tiên, cộng đồng cần chuẩn bị gắn bó với quá trình với các thông tin rõ ràng về các sự kiện và tác động.

Thứ hai, nếu bạn gửi thông tin chi tiết và rõ ràng đến nhân viên CAO, thì họ có thể làm việc tốt hơn để cố gắng giải quyết vấn đề hoặc đánh giá được mức độ chấp hành chính sách của IFC.

Thứ ba, nếu bạn quyết định sử dụng chức năng xem xét việc chấp hành, thì IFC có xu hướng tự vệ khi phản hồi đơn kiện và phủ nhận vấn đề hoặc tác động thuộc trách nhiệm của họ. IFC sẽ gặp khó khăn hơn khi làm việc đó nếu bạn viết rõ ràng và mạnh mẽ với các chứng cứ hỗ trợ.

Bạn có thể quyết định nhờ một phi chính phủ có kinh nghiệm viết bản dự thảo đơn kiện cho bạn. CAO sẽ chấp nhận đơn kiện do các phi chính phủ gửi với danh nghĩa thay mặt cộng đồng bị ảnh hưởng, khi có chứng thực uỷ quyền của cộng đồng.

CAO có hai cách giải quyết đơn kiện, đó là giải quyết tranh chấp và xem xét việc chấp hành.

5.1 Giải quyết tranh chấp

Thanh tra viên của CAO có trách nhiệm cố gắng giúp người khiếu kiện và công ty giải quyết vấn đề thông qua quá trình đồng thuận. Việc này thường bao gồm các cuộc đàm phán giữa cộng đồng và công ty với sự giúp đỡ của bên trung gian. Người trung gian được đào tạo để hỗ trợ các cuộc thảo

luận giữa cộng đồng với công ty và giúp hai bên cố gắng đạt được thoả thuận. Người trung gian phải công tâm, nghĩa là phải làm việc công bằng và không thiên vị bất cứ bên nào trong việc đàm phán.

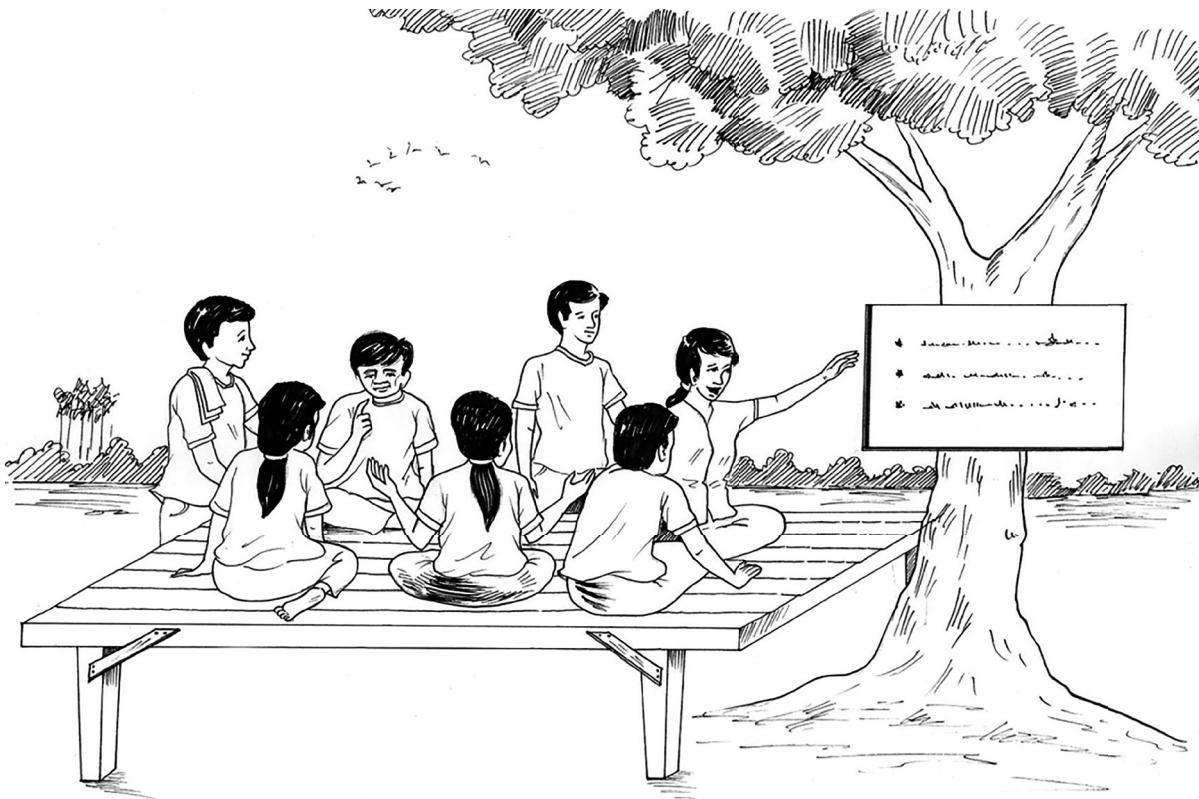
Tăng cường sức mạnh để đàm phán

Nếu bên khiếu kiện đồng ý đàm phán, thì điều quan trọng là họ phải chuẩn bị trước khi cuộc đàm phán bắt đầu. Luôn luôn có sự chênh lệch sức mạnh rất lớn giữa cộng đồng bị ảnh hưởng với công ty, và đàm phán chỉ thành công nếu cộng đồng có tổ chức mạnh và tìm ra cách tăng cường sức mạnh khi đàm phán.

Cộng đồng có thêm sức mạnh khi:

- Có tổ chức và thống nhất, thông qua họp thường kỳ và bầu ra những người đại diện được tin cậy để tham gia đàm phán.
- Thống nhất về chiến lược và mục tiêu đàm phán.
- Tiến hành các hình thức vận động nếu công ty không đàm phán công bằng.
- Xác định được chiến lược thay thế nếu đàm phán không thành công, trong đó có việc gửi đơn kiện để nghị xem xét việc chấp hành, hay gửi đến toà án hoặc vận động cơ quan báo chí.
- Có được hỗ trợ từ các tổ chức xã hội dân sự và liên kết mạng lưới.

Điều quan trọng mà cộng đồng cần biết là nếu có nhiều tác động trầm trọng, thì đàm phán phải có thời gian dài, đôi khi kéo dài nhiều năm. Cộng đồng cần chuẩn bị trước cho tình huống này.

Tại đây, các thành viên của cộng đồng đang thảo luận chiến lược và mục tiêu đàm phán

Đàm phán và các hình thức giải quyết tranh chấp khác chỉ được diễn ra khi bên khiếu kiện và công ty cùng với các bên liên quan chủ chốt khác đồng ý tham gia. Thanh tra viên không thể bắt buộc các bên đàm phán và đạt tới thoả thuận.

Bên khiếu kiện có thể quyết định rằng họ không muốn tham gia giải quyết tranh chấp ngay từ đầu hoặc trong bất cứ giai đoạn nào. Điều này có thể

là do họ không tin rằng công ty sẽ đàm phán công bằng hoặc do họ sẽ không thể đàm phán tự do không bị đe dọa hoặc sợ hãi.

Nếu cơ quan thanh tra quyết định rằng không thể tiến hành quá trình giải quyết tranh chấp, trong đó có lý do bên khiếu kiện không đồng ý tham gia, thì cơ quan này sẽ chuyển hồ sơ sự việc sang xem xét việc chấp hành.

5.2 Xem xét việc chấp hành

Cán bộ xem xét việc chấp hành của CAO có trách nhiệm đánh giá các thiệt hại của người khiếu kiện có phải là do công ty khách hàng của IFC gây ra vì không tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành, luật pháp quốc gia hoặc các yêu cầu khác.

Bước đầu tiên của quá trình này là quyết định các mối lo ngại và tác động là có thật và trầm trọng hay không. Nếu có, thì CAO sẽ bắt đầu điều tra toàn diện. CAO sẽ cố gắng xác nhận các chứng cứ tác động tiêu cực, bao gồm việc thăm cộng đồng cũng như công ty và dự án của nó. Cơ quan này sẽ xem xét các chính sách của IFC và xem chính sách đó có được thi hành không.

Khi CAO kết thúc điều tra, có thể phải mất hơn 1 năm, thì cơ quan này sẽ công bố bản báo cáo. Trong báo cáo, CAO giải thích rõ IFC có tuân thủ nghiêm chỉnh các chính sách của mình hay không.

Nếu CAO nhận thấy IFC không tuân thủ chính sách đề ra, thì IFC có trách nhiệm chuẩn bị một kế hoạch hành động để giải quyết vấn đề. CAO theo dõi tình hình cho đến khi kế hoạch hành động được thực thi và dự án tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành hoặc các yêu cầu khác.

Để IFC có kế hoạch hành động mạnh mẽ giải quyết thiệt hại

CAO không thể ép buộc IFC chuẩn bị và thực hiện kế hoạch hành động tốt. Kể cả khi CAO có bằng chứng mạnh mẽ rằng IFC không tuân thủ các chính sách của nó và điều đó gây tổn hại tới cộng đồng, thì IFC vẫn không phải luôn luôn có được kế hoạch hành động tốt để giải quyết thiệt hại.

Điều quan trọng là gửi đơn thư và cố gắng gặp IFC, và Ban Giám đốc của IFC (đại diện từng nước) để cho họ biết trường hợp của bạn và những mong đợi của bạn đối với kế hoạch hành động giải quyết vấn đề. Bạn cần giải thích rõ công ty được IFC phải làm gì để đền bù các thiệt hại mà cộng đồng gánh chịu. Những việc đó có thể là cải thiện vùng tái định cư, quay trở về đất cũ, trồng lại rừng, sửa chữa nguồn nước và chi trả bồi thường.

Vận động báo chí cũng có thể là hướng tốt để IFC và công ty phải giải quyết những thiệt hại đã gây ra.

IFC có khả năng xây dựng kế hoạch hành động tốt, và công ty có thể làm việc với IFC để thực hiện kế hoạch hành động, nếu bạn liên lạc rõ ràng với họ và tạo áp lực lên họ thông qua việc vận động.

Yêu cầu một phi chính phủ có kinh nghiệm làm việc này cũng có thể là hướng đi tốt để giúp bạn vận động hành lang đến IFC và sử dụng báo chí.

Cộng đồng cần cân nhắc các hình thức khác có thể vận động hiệu quả để IFC và công ty khắc phục các thiệt hại, trong đó có vận động địa phương có sự tham gia của chính quyền.

Tại đây, một cộng đồng đang nói với các phóng viên những điều đã xảy ra đối với họ

Thảo luận: Cộng đồng có nên gửi đơn thư đến CAO và sử dụng việc giải quyết tranh chấp hay xem xét việc chấp hành?

- Hỏi người tham gia suy nghĩ thế nào đối với việc gửi đơn kiện đến CAO. Đó có phải là cách làm giúp ích cho cộng đồng? Còn có các bước nào khác mà họ muốn thử nghiệm trước, hay họ muốn gửi đơn càng sớm càng tốt? Hãy thảo luận.
- Hỏi họ có nghĩ rằng cần thiết giải quyết tranh chấp không, thí dụ bằng cách đàm phán? Công ty có đồng ý và đàm phán công bằng hay không? Cộng đồng có thể làm gì để tăng thêm sức mạnh khi đàm phán? Hãy thảo luận.
- Nếu người tham gia cho rằng cần tiến hành luôn việc xem xét chấp hành quy tắc, thì bạn cần thảo luận về những thuận lợi và khó khăn trong việc xem xét chấp hành quy tắc, và tư vấn cho các kết quả mong muốn của dân có thể đạt được hay không nếu theo hướng xem xét việc chấp hành quy tắc theo Kế hoạch Hành động của IFC.
- Cộng đồng sẽ chuẩn bị để vận động hành lang trước IFC và tiến hành các cuộc vận động khác hay không? Tiến hành việc này có an toàn ở nước bạn không, hay cần tiến hành trước trụ sở của IFC tại Washington, DC? Cộng đồng cần hỗ trợ gì?

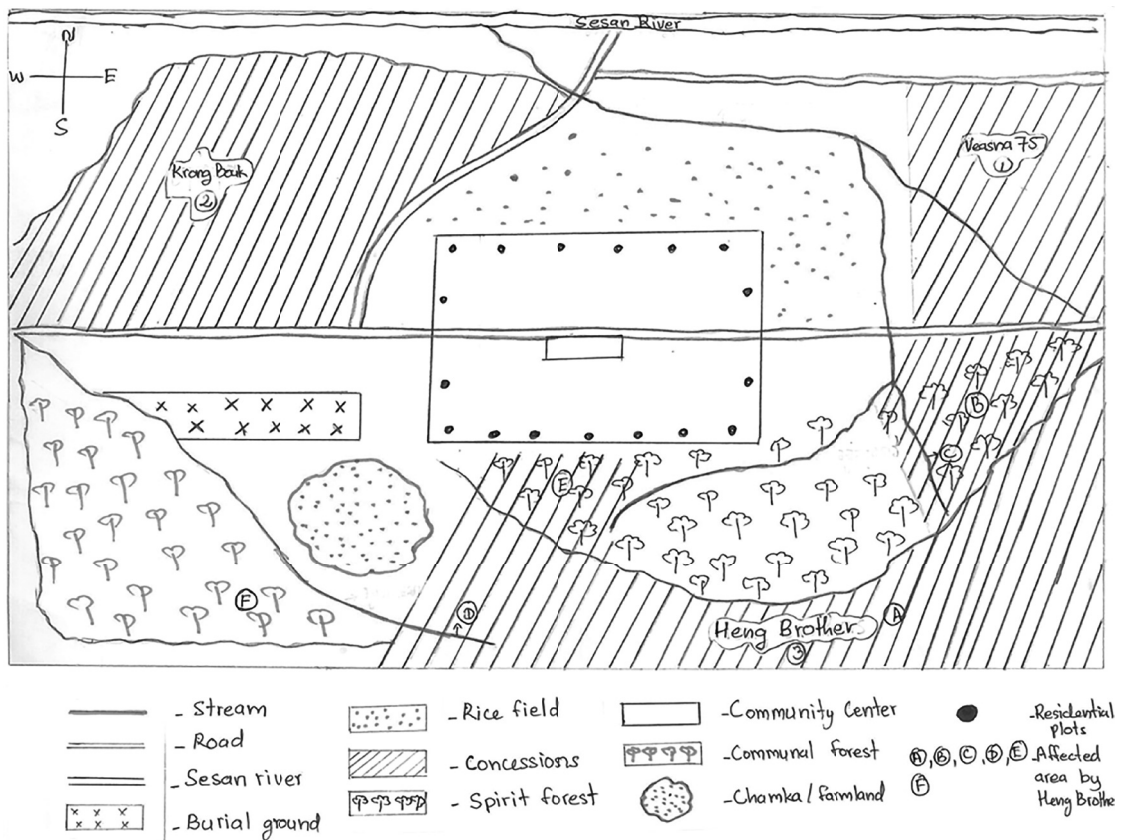
**** Đây có thể là cuộc thảo luận mở đầu cho một chiến lược dài hạn được thảo luận trong phần sau của ngày tiếp sau, hoặc bạn có thể kết hợp phần này với phần thảo luận chiến lược kéo dài, trong đó xác định rõ các mục tiêu của cộng đồng trong chiến lược vận động và xây dựng các nội dung cụ thể trong các bước tiếp sau.**

Tài liệu – bài 5

Thu thập chứng cứ

Có nhiều cách thu thập chứng cứ về tác động của dự án đối với cộng đồng. Thí dụ:

- Tổ chức họp cộng đồng để thảo luận về các tác động và xây dựng một danh sách liệt kê tất cả các tác động khác nhau do dự án gây ra.
- Chọn những người trong cộng đồng để phỏng vấn, gặp gỡ riêng các hộ gia đình và các nhóm, như nhóm phụ nữ, thiếu nhi, dân tộc ít người để thảo luận và viết lại các tác động mà họ gặp phải.
- Quan sát cẩn thận mọi thứ xảy ra khi có dự án và ghi nhận lại những thông tin đó.
- Ghi chép lại toàn bộ các thông tin quan trọng, thí dụ, bằng cách ghi chép lại hay chụp ảnh, quay phim.
- Cộng đồng vẽ bản đồ, bằng cách vẽ sơ đồ làng bản, đất và các tài nguyên và cách thức cộng đồng sử dụng các khu vực khác nhau, rồi sau đó đánh dấu các khu vực bị dự án gây ảnh hưởng.

Thí dụ về một sơ đồ cộng đồng chỉ rõ vị trí của làng nơi có ba điểm khai thác của công ty đang ảnh hưởng đến đất đai và tài nguyên của cộng đồng

